

TÜRKİYE'DE ÇEVİRİBİLİM ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU TÜÇEVAS

ÇEVİRİBİLİMİN DÜNÜ VE BUGÜNÜ: SORUNLAR VE ÇÖZÜM ARAYIŞLARI

10-11 EKİM 2024

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

Düzenleyen

MARMARA ÜNİVERSİTESİ - YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

Editör: Prof. Dr. Sevinç ARI

TÜRKİYE'DE ÇEVİRİBİLİM ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

TÜÇEVAS

ÇEVİRİBİLİMİN DÜNÜ VE BUGÜNÜ: SORUNLAR VE ÇÖZÜM ARAYIŞLARI

10-11 EKİM 2024

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

Düzenleyen

MARMARA ÜNİVERSİTESİ - YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

Editör: Prof. Dr. Sevinç ARI

ISBN: 978-625-6139-55-8

PA Paradigma Akademi Yayınları

Sertifika No: 69606

PA Paradigma Akademi Basın Yayın Dağıtım

Fetvane Sokak No: 29/A

ÇANAKKALE

e-mail: fahrigoker@gmail.com

Tasarım&Kapak: Himmet AKSOY

Matbaa: Meydan / 99 Baskı

Sertifika No: 76711

Kitaptaki bilgilerin her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.
Bu Kitap T.C. Kültür Bakanlığında alınan bandrol ve
ISBN ile satılmaktadır. Bandrolsüz kitap almayınız.

Kasım 2024

Türkiye’de Çeviribilim Araştırmaları Sempozyumu

Bildiri Özetleri Kitabı

ONURSAL BAŞKANLAR

Prof. Dr. Eyüp DEBİK (Yıldız Teknik Üniversitesi Rektörü)

Prof. Dr. Mustafa KURT (Marmara Üniversitesi Rektörü)

Prof. Dr. Sebahat DENİZ (İTBF Dekanı, MÜ)

Prof. Dr. Salim YÜCE (FEF Dekanı, YTÜ)

ÇEVİRİBİLİM ONURSAL BAŞKANLARI

Prof. Dr. Işın ÖNER, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Prof. Dr. Berrin AKSOY, Atılım Üniversitesi

Prof. Dr. Füsün ATASEVEN, Yıldız Teknik Üniversitesi

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Ayşe Banu KARADAĞ, Yıldız Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Ayşe Şirin OKYAYUZ, Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Faruk YÜCEL, Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Muharrem TOSUN, Sakarya Üniversitesi

Prof. Dr. Sevinç ARI, Marmara Üniversitesi

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Aslı Özlem TARAKÇIOĞLU, Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Prof. Dr. Ayşe Banu KARADAĞ, Yıldız Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Ayşe Fitnat ECE ÜSTÜN, İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Ayşe Şirin OKYAYUZ, Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Ebru DİRİKER, Boğaziçi Üniversitesi

Prof. Dr. Faruk YÜCEL, Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Fatma Emel ERGUN, İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Gülhanım ÜNSAL, Marmara Üniversitesi

Prof. Dr. İsmail İŞÇEN, Mersin Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet ŞAHİN, Boğaziçi Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet TAHİR ÖNCÜ, Ege Üniversitesi

Prof. Dr. Muharrem TOSUN, Sakarya Üniversitesi

Prof. Dr. Mümtaz KAYA, Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Neslihan YETKİNER, İzmir Ekonomi Üniversitesi

Prof. Dr. Nilgin TANIŞ POLAT, Ege Üniversitesi

Türkiye’de Çeviribilim Araştırmaları Sempozyumu

Bildiri Özetleri Kitabı

Prof. Dr. Oktay ESER, Amasya Üniversitesi

Prof. Dr. Onur KÖKSAL, Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Özlem Berk ALBACHTEN, Boğaziçi Üniversitesi

Prof. Dr. Sevinç ARI, Marmara Üniversitesi

Doç. Dr. Ahu Selin ERKUL YAĞCI, Ege Üniversitesi

Doç. Dr. Aysel Nursen DURDAĞI, Sakarya Üniversitesi

Doç. Dr. Ayşen Zeynep ORAL, Hacettepe Üniversitesi

Doç. Dr. Caner ÇETİNER, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi

Doç. Dr. Deniz KURMEL, Marmara Üniversitesi

Doç. Dr. Dilek ALTINKAYA NERGİS, Ege Üniversitesi

Doç. Dr. Emra BÜYÜKNİSAN, Mersin Üniversitesi

Doç. Dr. Erdiñ ASLAN, Marmara Üniversitesi

Doç. Dr. Hilal ERKAZANCI DURMUŞ, Hacettepe Üniversitesi

Doç. Dr. Nesrin ŞEVİK, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

Doç. Dr. Nilüfer ALİMEN, Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Osman COŞKUN, Marmara Üniversitesi

Doç. Dr. Rahman AKALIN, Trakya Üniversitesi

Doç. Dr. Sinem SANCAKTAROĞLU BOZKURT, Hacettepe Üniversitesi

Doç. Dr. Yeşim SÖNMEZ DİNÇKAN, Hacettepe Üniversitesi

ORGANİZASYON KOMİTESİ

Dr. Öğr. Üyesi Burak ÖZSÖZ, Marmara Üniversitesi (Organizasyon Komitesi Başkanı)

Doç. Dr. Nilüfer ALİMEN, Yıldız Teknik Üniversitesi (Organizasyon Komitesi Başkanı)

Doç. Dr. Senem ÖNER BULUT, Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Erdiñ ASLAN, Marmara Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Fatih ŞİMŞEK, Sakarya Üniversitesi

Arş. Gör. Murat Onur SABAZ, Yıldız Teknik Üniversitesi

Ali Murat BALKAN, Marmara Üniversitesi

SEKRETERYA

Arş. Gör. Dr. M. Emin GEDİKLİ, Marmara Üniversitesi

Arş. Gör. Ebru ZERZEVATÇIOĞLU, Sakarya Üniversitesi

Arş. Gör. Zeliha YERLİ, Marmara Üniversitesi

Derya YÜKSEL, Sakarya Üniversitesi

SUNUŞ

Sempozyumumuz Ege Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesinin iş birliğiyle düzenlenmiştir. Etkinliğimiz iki üniversitenin ev sahipliğinde, ilk gün Marmara Üniversitesi’nde, ikinci gün ise Yıldız Teknik Üniversitesi’nde gerçekleşmiştir. Beş üniversitenin bu anlamlı iş birliği, üniversiteler arasındaki dayanışmayı güçlendirmekle, çeviribilim alanındaki farklı bakış açılarını bir araya getirerek, alanımızın sorunlarının derinlemesine tartışılmasına da olanak sağlayacaktır.

Sempozyumumuzun alt yapısını, Hacettepe Üniversitesinde bu yılın Mart ayında yapılmış olan “Çeviribilim Paylaşım Ağları” isimli panel ve sonrasında Ege Üniversitesinde Haziran ayında düzenlenmiş olan “Türkiye Bağlamında Eğitim ve İşbirliği Çalıştayı” oluşturmaktadır.

Sempozyumumuz, anılan etkinliklerde yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkan görüşlerin, çok daha geniş bir zeminde, tüm Çeviribilim camiası tarafından bilimsel yazılarla tartışılması amacıyla düzenlenmiştir. Bu bilimsel organizasyonun misyonu, Türkiye’de farklı dillerde ve farklı ekollerde çeviribilim açılımlarını benimseyen ve yenilikçi girişimleri olan akademisyenlerin iş birliğiyle bir iletişim, etkileşim, paylaşım ve gelişim köprüsü oluşturmaktır. Bu bağlamda paydaş olmak isteyen çeviribilimcilerle yapılacak ortak faaliyetler sonucunda, Türkiye’deki çeviribilimin içinde bulunduğu sorunlara çözümler ortaya koymayı amaçlıyoruz.

Serinin ilki olan Türkiye’de Çeviribilim Araştırmaları Sempozyumuna 29 ayrı üniversiteden 64 katılımcı, 48 bildiri ile katılmış, bunun dışında 6 farklı üniversiteden de dinleyiciler kayıt yaptırarak sempozyumda sunulan ve tartışılan konuları dinleme fırsatı bulmuştur. İlki olmasına rağmen 35 farklı üniversiteden katılımcının olması, iş birliğine dönüştürülmek istenen girişime yoğun bir ilginin olduğunu göstermektedir. Bu nedenle sempozyum önümüzdeki yıl başka bir üniversitenin ev sahipliğinde gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

Beş üniversitenin iş birliği sadece panel, çalıştay ve sempozyum ile sınırlı kalmayacak olup, çeviribilim alanını kuşatan tüm çalışma, proje, seminer gibi farklı başlıklarda da çeviribilimcileri ve genç araştırmacıları bir araya getirmeye devam edecektir.

Sevgi ve saygılarımla

Prof. Dr. Sevinç ARI

Marmara Üniversitesi

Almanca Mütercim Tercümanlık ABD Öğretim Üyesi

TÜÇEVAS 2024

Türkiye’de Çeviribilim Araştırmaları Sempozyumu Programı

1.Gün (10 Ekim 2024 Perşembe)

Marmara Üniversitesi Göztepe Yerleşkesi Dr. İbrahim Üzümcü Konferans Salonu / Fen-Edebiyat Fakültesi (FEF) Konferans Salonu

09.00-10.00	Kayıt
Marmara Üniversitesi Açılış Konuşmaları	
Dr. İbrahim Üzümcü Konferans Salonu	
10.00-10.15	MÜ İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Dekanı - Prof. Dr. Sebahat DENİZ
	MÜ İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Dekan Yardımcısı - Prof. Dr. Sevinç ARI
DAVETLİ KONUŞMACILAR	
10.15-10.45	Prof. Dr. Berrin AKSOY “Dünyaya Açılan Bir Pencere: Ülkemizde Mütercim Tercümanlık Bölümlerinin Kuruluşu ve Çeviri Araştırmaları”
10.45-11.15	Prof. Dr. Necdet NEYDİM “Son 50 yılda Çocuk Edebiyatı Çeviri Yaklaşımlarında Paradigma Değişimleri”
KONUŞMACI	
11.15-11.45	Prof. Dr. A. Şirin OKYAYUZ “Çevirmen Standardı ve Yeterliliklerinin Eğitimde Yeri ve Önemi”
11.45-13.00	Öğle Yemeği (Selfish Restoran)

1.Gün (10 Ekim 2024 Perşembe)

Marmara Üniversitesi Göztepe Yerleşkesi

SAAT	İBRAHİM ÜZÜMCÜ KONFERANS SALONU	FEF KONFERANS SALONU
	Çeviri Yöntemi	Sözlü Çeviri
	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Muharrem TOSUN	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Gülhanım ÜNSAL
13.00-14.15	1- Prof. Dr. Faruk YÜCEL Bir Dünya Görüsü Olarak Yabancılaştırıcı Çeviri Stratejisi 2- Doç. Dr. Selin ERKUL YAĞCI “İlyada”nın 2024 Yeniden Çevirisi Işığında Nadir Dillerden Çeviriler ve Üslup Tartışmaları 3- Dr. Öğr. Üyesi Fatih ŞİMŞEK Türkiye’deki Çeviribilim Bölümlerinde Okuyan Öğrencilerin Kültürlerarası Yetkinlik Gelişimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri 4- Doç. Dr. Nesrin ŞEVİK Haber Metni Çevirisi ve Eğitimi	1- Doç. Dr. Natalya YÜKSEL Simultane Tercüme Öğretiminde Yeni Uygulamalar 2- Dr. Öğr. Üyesi Burak ÖZSÖZ Söylem ve Sözlü Çeviri: Sözlü Etkileşimde Çözümleyici Yaklaşımlar 3- Deniz ENGİN & Dr. Öğr. Üyesi Aykut HALDAN Trakya Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Öğrencilerinin Çeviri ve Aktarım Edinçlerinin Sözlü Çeviri Uygulaması Üzerinden Değerlendirilmesi 4- Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ERGUVAN & Dr. Öğr. Üyesi Merve ÖZENÇ KASIMOĞLU Teknolojik Gelişmeler Işığında Türkiye’de Haber Çevirisi ve Çevirmenliği
14.15-14.30	Kahve Arası	Kahve Arası
	Çeviribilim ve Terminoloji	Çeviri Eğitimi
	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ayşe Banu KARADAĞ	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Şirin OKYAYUZ
14.30-15.45	1- Doç. Dr. Aysel Nursen DURDAĞI Çeviribilim’de Kavram Karmaşası 2- Dr. Öğr. Üyesi Başak ERGİL Kültür ve Yazın Dinamiklerine Yeni Bir Kavram Üzerinden Bakmak: “Çeviri Yoluyla Yeniden Kanonlaştırma” 3- Dr. Öğr. Üyesi Esra ÇİMEN KARAYÜREK Türkiye’de Çeviri Alanında Eğitim Veren Bölüm Adlarına Terminolojik Açından Bakış: Mütercim ve Tercümanlık mı Çeviribilim mi? 4- Dr. Öğr. Üyesi Coşkun DOĞAN Çeviri Anlayışında Çağdaşlaşma	1- Prof. Dr. Gülhanım ÜNSAL Çeviri Eğitiminde Okuma Anlama Yetisi Sorunsalı 2- Prof. Dr. Mehmet ÇELİK Ölçmenin Tercüme Terim Bilgisini ve B Dilinde Akıcı Yazmayı Geliştirmek Amacıyla Kullanımı 3- Doç. Dr. Lokman TANRIKULU & Doç. Dr. Bilal ÜSTÜN & Arş. Gör. Cemile Nur OVALI Almanca Öğretmenliği Öğrencilerinin Türkçe Almanca Çeviri Dersine Yönelik Düşünceleri 4- Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ERYATMAZ Çeviri Teknolojileri Derslerinde Yapay Zeka Araçlarının Kullanımı için İyileştirme Önerileri

15.45-16.00	Kahve Arası	Kahve Arası
	Yerelleştirme Teknolojileri/Yapay Zekâ	Mesleki Yeterlilik
	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Faruk YÜCEL	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mehmet ÇELİK
15.00-17.15	<p>1- Doç. Dr. Erdinç ASLAN Yerelleştirme Teknolojileri Üzerine Genel Bir Değerlendirme</p> <p>2- Doç. Dr. İnönü KORKMAZ E-Ticarette Karşılaşılan Çeviri ve Yerelleştirme Sorunları: Popüler Alışveriş Sitelerinden Örnekler</p> <p>3- Doç. Dr. Sezer YILMAZ Arapça-Türkçe Yapay Zekâ Çevirilerinde Etik Sorunlar ve İyileştirme Stratejileri</p> <p>4- Dr. Öğr. Üyesi Aykut HALDAN Yapay Zekâ ve Çeviribilimde Yeni Yaklaşımlar</p>	<p>1- Dr. Öğr. Üyesi Ayla AKIN Kariyer Planlama Dersinin Mütercim ve Tercümanlık Bölümü Öğrencilerinin Mesleğin Gerekliliklerini Tanıma ve Kariyer Hedeflerini Belirlemedeki Rolü: Ege Üniversitesi Örneği</p> <p>2- Dr. Öğr. Üyesi Burcu TAŞKIN Mesleki Yeterlilik ve Kalite Standartlarının Akademik Çeviri Eğitimindeki Yeri: Mesleki Yeterlilikler Bilgisi Dersi Üzerine Bir İnceleme Gerekliliği</p> <p>3- Dr. Öğr. Üyesi Derya Koray DÜŞÜNCELİ & Arş. Gör. Ömer Mert KILIÇ Tercümanlık 4.0: Yapay Zekâ ile Yeniden Şekillenen Bir Meslek</p> <p>4- Dr. Öğr. Üyesi Ebru ÇAVUŞOĞLU Hedef için mi Pazar için mi? Skopos Kuramı Çerçevesinde TV programlarının Başlıklarının Çevirisi</p>

TÜÇEVAS 2024

Türkiye’de Çeviribilim Araştırmaları Sempozyumu Programı

2.Gün (11 Ekim 2024 Cuma)

Yıldız Teknik Üniversitesi Davutpaşa Yerleşkesi, Davutpaşa Kongre ve Kültür Merkezi

09.30-10.00	Kayıt
Yıldız Teknik Üniversitesi Açılış Konuşmaları	
Davutpaşa Kongre ve Kültür Merkezi – Prof. Dr. Ferruh Ertürk Salonu	
10.00-10.15	YTÜ Fen Edebiyat Fakültesi Dekanı - Prof. Dr. Salim Yüce
	Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölüm Başkanı - Prof. Dr. Ayşe Banu Karadağ
DAVETLİ KONUŞMACILAR	
10.15-11.00	Prof. Dr. Işın ÖNER “Çevirmenlik 4.0: Dijital Çağda Çeviri Programlarının Evrimi”
11.00-11.30	Kahve Arası
11.30-12.15	Panel – Türkiye’de Çeviribilimin Dünü ve Bugünü Moderatör : Prof. Dr. Ayşe Banu KARADAĞ - <i>Yıldız Teknik Üniversitesi</i> Prof. Dr. Sevinç ARI – <i>Marmara Üniversitesi</i> Prof. Dr. Ayşe Şirin OKYAYUZ – <i>Hacettepe Üniversitesi</i> Prof. Dr. Muharrem TOSUN – <i>Sakarya Üniversitesi</i> Prof. Dr. Faruk YÜCEL – <i>Ege Üniversitesi</i>
12.15-14.00	Öğle Yemeği

2.Gün (11 Ekim 2024 Cuma)

Yıldız Teknik Üniversitesi Davutpaşa Yerleşkesi, Davutpaşa Kongre ve Kültür Merkezi

SAAT	PROF. DR. FERRUH ERTÜRK SALONU	KIRMIZI SALON	YEŞİL SALON
	Çeviri Eğitimi	Çeviri Teknolojileri	Toplum Çevirmenliği/Özel Alan Çevirisi
	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Sevinç ARI	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Senem ÖNER BULUT	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Özgür ŞEN BARTAN
14.00-15.15	1- Prof. Dr. Sevinç ARI Çeviri Yöntemi Dersi Uygulamalarında Yorumsal Düşünme Eksikliği 2- Prof. Dr. Muharrem TOSUN Çeviribilim Alanında Lisansüstü Eğitim ve Akademisyen Yetiştirme Sorunsalı ve Çözüm Arayışları 3- Dr. Sezen ERGİN ZENGİN & Doç. Dr. Sinem SANCAKTAROĞLU BOZKURT Çeviribilim Müfredatında Yeni Açılımlara Yer Verilmesinin Önemi: Ekoçeviri ve Çocuk Alıcı Odaklı bir Örnek Çalışma 4- Arş. Gör. Meriç BOZ Yükseköğretimde Kalite Güvencesi Bağlamında Çeviri Eğitiminin Araştırma ve Uygulama Boyutları	1- Dr. Öğr. Üyesi Özge ÇETİN Çeviribilimin İkiz Asalları ve Asal Gerilim 2- Dr. Öğr. Üyesi Ebru ÇAVUŞOĞLU Yapay Zekâ ile Çeviri Uygulamalarının Çeviri Eğitimine Etkileri 3- Başak ÇATIKKAŞ YUMUK Dijital Dünyada Çeviribilimsel Araştırma Yöntemleri 4- Arş. Gör. Paşa Abdullah BAYRAMOĞLU İşlemsel Metinlerin Makine Çevirisi Çıktısının İyileştirilmesinde Tek Dilli Veri Setinin Rolü	1- Dr. Öğr. Üyesi Mehtap ARAL & Doç. Dr. Özgür ŞEN BARTAN Türkiye'de Göçmen ve Sağır Aileler Bağlamında Çocuk Çevirmenler 2- Dr. Öğr. Üyesi Ali DURAN & Prof. Dr. Oktay ESER İhtiyaçlardan Stratejilere: Eğitim Ortamlarında Toplum Çevirmenliği 3- Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Sırma YALÇINDAĞ Beklentilerin Peşinde: İş İlanları Üzerinden Çevirmenden Beklenenlere Bir Bakış 4- Öğr. Gör. Buket ÇETİNBAŞ ERYILMAZ Çinceden Türkçeye Çevrilen Sosyal Bilim Metinlerindeki Transkripsiyon Sorunları: Milli Kütüphane Örneği
15.15-15.30	Kahve Arası	Kahve Arası	Kahve Arası

	Çeviribilim Araştırmaları/Çeviri Eğitimi	Görsel-İşitsel Çeviri/Özel Alan Çevirisi	Edebiyat Çevirisi
	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Seda TAŞ İLMEK	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Nilüfer ALİMEN	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mehmet Ali ÇELİKEL
15.30-16.45	<p>1- Doç. Dr. Seda TAŞ İLMEK Çeviri Kuramları Öğretiminde Yenilikçi Bir Model Olarak Ters Yüz Edilmiş Sınıf Modeli Uygulaması</p> <p>2- Prof. Dr. Oktay ESER & Dr. Öğr. Üyesi Özge ÇETİN & Dr. Öğr. Üyesi Rumiye ARSLAN & Dr. Öğr. Üyesi Özge AKSOY & Dr. Öğr. Üyesi Ali DURAN Çeviribilimde Lisansüstü Eğitimin Bağlamı, İhtiyaçları ve Sorunları: Amasya Üniversitesi Deneyimi</p> <p>3- Arş. Gör. Serhat KAHYAOĞLU & Doç. Dr. Mehmet YILDIZ Türkiye’de Çeviri(Bilim) Araştırmalarının Eğilimine Yönelik Bir Bibliyometrik Çözümleme</p> <p>4- Öğr. Gör. Rabia AKÇAY & Dr. Öğr. Üyesi Özge AKSOY Türkiye’de İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümlerinde ‘Çeviri(bilime) Giriş’ Dersinin Yeri: Karşılaştırmalı Bir İnceleme ve Müfredat Önerisi</p>	<p>1- Arş. Gör. Aysu USLU KORKMAZ & Prof. Dr. Ayşe Şirin OKYAYUZ Dillerarası Altyazı Kalitesi Perspektifinden Türkiye’de Görsel-İşitsel Çeviri Eğitimi: Bulgular ve Öneriler</p> <p>2- Arş. Gör. Mertcan OKUL Görsel-İşitsel Çeviride Aktarım Sorunları Üzerine Bir İnceleme: Q-Force Örneği</p> <p>3- Dr. Öğr. Üyesi Duygu DALASLAN Adana Arkeoloji Müzesinin Sesli Betimlemesi: Bir Öğrenci Çalışması Örneği</p> <p>4- Arş. Gör. Nurel CENGİZ & Doç. Dr. A. Zeynep ORAL Kozmetik Çevirisi Eğitiminde Kültürel Bir Analiz Modülü</p>	<p>1- Prof. Dr. Mehmet Ali ÇELİKEL Şiir Çevirisinde Anlam, Duygu ve Estetik</p> <p>2- Doç. Dr. Ashı ARABOĞLU Çocuk Edebiyatı ve Çevirisinde Yapay Zekâ Modeli Kullanımına Yönelik Bir Örnek</p> <p>3- Dr. Öğr. Üyesi Nesibe ERKALAN ÇAKIR Yeniden Çevirilerde İntihal Sorunu</p> <p>4- Öğr. Gör. Ayça ÇANAKÇILI Çinceden Türkçeye Edebi Çevirilerin Özbetim Metinlerinde Çevirmenin Görünürlüğü: Milli Kütüphane Örneği</p>

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	12
BİR DÜNYA GÖRÜŞÜ OLARAK YABANCILAŞTIRICI ÇEVİRİ STRATEJİSİ	16
Faruk YÜCEL	
“İLYADA”NIN 2024 YENİDEN ÇEVİRİSİ İŞİĞİNDA NADİR DİLLERDEN ÇEVİRİLER VE ÜSLUP TARTIŞMALARI	17
A. Selin ERKUL YAĞCI	
TÜRKİYE'DEKİ ÇEVİRİBİLİM BÖLÜMLERİNDE OKUYAN ÖĞRENCİLERİN KÜLTÜRLERARASI YETKİNLİK GELİŞİMİ: SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	18
Fatih ŞİMŞEK	
HABER METNİ ÇEVİRİSİ VE EĞİTİMİ	19
Nesrin ŞEVİK	
SİMÜLTANE TERCÜME ÖĞRETİMİNDE YENİ UYGULAMALAR	20
Natalya YÜKSEL	
SÖYLEM VE SÖZLÜ ÇEVİRİ: SÖZLÜ ETKİLEŞİMDE ÇÖZÜMLEYİCİ YAKLAŞIMLAR	21
Burak ÖZSÖZ	
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ MÜTERCİM-TERCÜMANLIK ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVİRİ VE AKTARIM EDİNÇLERİNİN SÖZLÜ ÇEVİRİ UYGULAMASI ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ	22
Deniz ENGİN Aykut HALDAN	
TEKNOLOJİK GELİŞMELER İŞİĞİNDA TÜRKİYE’DE HABER ÇEVİRİSİ VE ÇEVİRMENLİĞİ ..	23
Mehmet ERGUVAN Merve ÖZENÇ KASIMOĞLU	
ÇEVİRİBİLİM’DE KAVRAM KARMAŞASI	24
A. Nursen DURDAĞI	
KÜLTÜR VE YAZIN DİNAMİKLERİNE YENİ BİR KAVRAM ÜZERİNDEN BAKMAK: “ÇEVİRİ YOLUYLA YENİDEN KANONLAŞTIRMA”	25
Başak ERGİL	
TÜRKİYE’DE ÇEVİRİ ALANINDA EĞİTİM VEREN BÖLÜM ADLARINA TERMİNOLOJİK AÇIDAN BAKIŞ: MÜTERCİM VE TERCÜMANLIK MI ÇEVİRİBİLİM Mİ?	26
Esra ÇİMEN KARAYÜREK	
ÇEVİRİ ANLAYIŞINDA ÇAĞDAŞLAŞMA GEREKLİLİĞİ	27
Coşkun DOĞAN	
ÇEVİRİ EĞİTİMİNDE OKUMA-ANLAMA YETİSİ SORUNSALI	28
Gülhanım ÜNSAL	
ÖLÇMENİN TERCÜME TERİM BİLGİSİNİ VE B DİLİNDE AKICI YAZMAYI GELİŞTİRMEK AMACIYLA KULLANIMI	29
Mehmet ÇELİK	
ALMANCA ÖĞRETMENLİĞİ ÖĞRENCİLERİNİN TÜRKÇE-ALMANCA ÇEVİRİ DERSİNE YÖNELİK DÜŞÜNCELERİ	30

Lokman TANRIKULU
Bilal ÜSTÜN
Cemile Nur OVALI

ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİ DERSLERİNDE YAPAY ZEKÂ ARAÇLARININ KULLANIMI İÇİN İYİLEŞTİRME ÖNERİLERİ	31
Selçuk ERYATMAZ	
ÇEVİRİ YÖNTEMİ DERSİ UYGULAMALARINDA YORUMSAL DÜŞÜNME EKSİKLİĞİ	32
Sevinç ARI	
ÇEVİRİBİLİM ALANINDA LİSANSÜSTÜ EĞİTİM VE AKADEMİSYEN YETİŞTİRME SORUNLARI VE ÇÖZÜM ARAYIŞLARI	33
Muharrem TOSUN	
ÇEVİRİBİLİM MÜFREDATINDA YENİ AÇILIMLARA YER VERİLMESİNİN ÖNEMİ: EKOÇEVİRİ VE ÇOCUK ALICI ODAKLI BİR ÖRNEK ÇALIŞMA	34
Sezen ERGİN ZENGİN Sinem SANCAKTAROĞLU BOZKURT	
YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE GÜVENCESİ BAĞLAMINDA ÇEVİRİ EĞİTİMİNİN ARAŞTIRMA VE UYGULAMA BOYUTLARI	35
Meriç BOZ	
YERELLEŞTİRME TEKNOLOJİLERİ ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME	36
Erdinç ASLAN	
E-TİCARETTE KARŞILAŞILAN ÇEVİRİ VE YERELLEŞTİRME SORUNLARI: POPÜLER ALIŞVERİŞ SİTELERİNDEN ÖRNEKLER	37
İnönü KORKMAZ	
ARAPÇA-TÜRKÇE YAPAY ZEKÂ ÇEVİRİLERİNDE ETİK SORUNLAR VE İYİLEŞTİRME STRATEJİLERİ	38
Sezer YILMAZ	
YAPAY ZEKÂ VE ÇEVİRİBİLİMDE YENİ YAKLAŞIMLAR	39
Aykut HALDAN	
KARİYER PLANLAMA DERSİNİN MÜTERCİM VE TERCÜMANLIK BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEĞİN GEREKLİLİKLERİNİ TANIMA VE KARİYER HEDEFLERİNİ BELİRLEMEDEKİ ROLÜ: EGE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ	40
Ayla AKIN	
MESLEKİ YETERLİLİK VE KALİTE STANDARTLARININ AKADEMİK ÇEVİRİ EĞİTİMİNDEKİ YERİ: MESLEKİ YETERLİLİKLER BİLGİSİ DERSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME	41
Burcu TAŞKIN	
TERCÜMANLIK 4.0: YAPAY ZEKÂ İLE YENİDEN ŞEKİLLENEN BİR MESLEK	42
Derya Koray DÜŞÜNCELİ Ömer Mert KILIÇ	
HEDEF İÇİN Mİ PAZAR İÇİN Mİ? SKOPOS KURAMI ÇERÇEVESİNDE TV PROGRAMLARININ BAŞLIKLARININ ÇEVİRİSİ	43
Ebru ÇAVUŞOĞLU	
ÇEVİRİBİLİMİN İKİZ ASALLARI VE ASAL GERİLİM	44
Özge ÇETİN	

YAPAY ZEKÂ İLE ÇEVİRİ UYGULAMALARININ ÇEVİRİ EĞİTİMİNE ETKİLERİ.....	45
Ebru ÇAVUŞOĞLU	
DİJİTAL DÜNYADA ÇEVİRİBİLİMSEL ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ	46
Başak ÇATIKKAŞ YUMUK	
İŞLEMSEL METİNLERİN MAKİNE ÇEVİRİSİ ÇIKTISININ İYİLEŞTİRİLMESİNDE TEK DİLLİ VERİ SETİNİN ROLÜ	47
Paşa Abdullah BAYRAMOĞLU	
TÜRKİYE’DE GÖÇMEN VE SAĞIR AİLELER BAĞLAMINDA ÇOCUK ÇEVİRMENLER.....	48
Mehtap ARAL Özgür ŞEN BARTAN	
İHTİYAÇLARDAN STRATEJİLERE: EĞİTİM ORTAMLARINDA TOPLUM ÇEVİRMENLİĞİ	49
Ali DURAN Oktay ESER	
BEKLENTİLERİN PEŞİNDE: İŞ İLANLARI ÜZERİNDEN ÇEVİRMENDEN BEKLENENLERE BİR BAKIŞ.....	50
Ayşe Sırma YALÇINDAĞ	
ÇINCEDEN TÜRKÇEYE ÇEVİRİLEN SOSYALBİLİM METİNLERİNDEKİ TRANSKRİPSİYON SORUNLARI: MİLLİ KÜTÜPHANE ÖRNEĞİ.....	51
Buket ÇETİNBAŞ ERYILMAZ	
ÇEVİRİ KURAMLARI ÖĞRETİMİNDE YENİLİKÇİ BİR MODEL OLARAK TERS YÜZ EDİLMİŞ SINIF MODELİ UYGULAMASI.....	52
Seda TAŞ İLMEK	
ÇEVİRİBİLİMDE LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİN BAĞLAMI, İHTİYAÇLARI VE SORUNLARI: AMASYA ÜNİVERSİTESİ DENEYİMİ.....	53
Oktay ESER Özge ÇETİN Rumiye ARSLAN Özge AKSOY Ali DURAN	
TÜRKİYE’DE ÇEVİRİ(BİLİM) ARAŞTIRMALARININ EĞİLİMİNE YÖNELİK BİR BIBLİYOMETRİK ÇÖZÜMLEME.....	54
Serhat KAHYAOĞLU Mehmet YILDIZ	
TÜRKİYE’DE İNGİLİZCE MÜTERCİM TERCÜMANLIK BÖLÜMLERİNDE ‘ÇEVİRİ(BİLİME) GİRİŞ’ DERSİNİN YERİ: KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME VE MÜFREDAT ÖNERİSİ	55
Rabia AKÇAY Özge AKSOY	
DİLLERARASI ALTYAZI KALİTESİ PERSPEKTİFİNDEN TÜRKİYE’DE GÖRSEL-İŞİTSEL ÇEVİRİ EĞİTİMİ: BULGULAR VE ÖNERİLER	56
Aysu USLU KORKMAZ Ayşe Şirin OKYAYUZ	
GÖRSEL-İŞİTSEL ÇEVİRİDE AKTARIM SORUNLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME: Q-FORCE ÖRNEĞİ.....	57
Mertcan OKUL	

ADANA ARKEOLOJİ MÜZESİNİN SESLİ BETİMLEMESİ: BİR ÖĞRENCİ ÇALIŞMASI ÖRNEĞİ	58
Duygu DALASLAN	
KOZMETİK ÇEVİRİSİ EĞİTİMİNDE KÜLTÜREL BİR ANALİZ MODÜLÜ	59
Nurel CENGİZ A. Zeynep ORAL	
ŞİİR ÇEVİRİSİNDE ANLAM, DUYGU VE ESTETİK	60
Mehmet Ali ÇELİKEL	
ÇOCUK EDEBİYATI VE ÇEVİRİSİNDE YAPAY ZEKÂ MODELİ KULLANIMINA YÖNELİK BİR ÖRNEK	61
Aslı ARABOĞLU	
YENİDEN ÇEVİRİLERDE İNTİHAL SORUNU	62
Nesibe ERKALAN ÇAKIR	
ÇİNCE DEN TÜRKÇEYE EDEBİ ÇEVİRİLERİN ÖZBETİM METİNLERİNDE ÇEVİRMENİN GÖRÜNÜRLÜĞÜ: MİLLİ KÜTÜPHANE ÖRNEĞİ	63
Ayça ÇANAKÇILI	

Bir Dünya Görüsü Olarak Yabancılaştırıcı Çeviri Stratejisi

Faruk YÜCEL ¹

Öz

Yabancılaşma olgusu, sosyal bilimlerde genellikle olumsuz olarak yorumlanmasının nedeni, insanın kendine, topluma ya da doğaya karşı yabancılaşırken, kendi kültürüne özgü olandan uzaklaşması, diğer bir deyişle ona yabancı kalmasıdır. Çeviri tarihine bakıldığında, 16. yüzyıla kadar kutsal metinlerin çevirisi dışında, yerleştirmenin ön planda olduğu söylenebilir. Ancak bu yaklaşım özellikle 19. yüzyılda değişime uğrayarak yabancılaştırmanın olumlu bir çeviri stratejisine dönüşmesinde Alman düşünür ve yazarların belirgin bir etkisi bulunmaktadır. Bu çalışmada, bu dönüşümün tarihsel olduğu kadar düşünsel nedenleri tartışılacaktır. Bu bağlamda, özellikle Almanya’da diğer Avrupa ülkelerinden farklı olarak, yabancılaşma olgusunu Hegel, Marx, Feuerbach ve Nietzsche gibi düşünürlerin genel anlamda nasıl ele aldıkları sorgulandıktan sonra 19. yüzyılda yabancılaştırıcı çeviri yaklaşımının temelinde yatan etmenler ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu temeli oluşturan Herder, Humboldt, Schleiermacher, Goethe, Schlegel kardeşler gibi yazar ve düşünürlerin çeviriye ilişkin yaklaşımları bu çalışmada irdelenirken, yabancılaştırıcı çeviri vurgulayan görüşlerin nasıl dile getirildiği ve bunların hangi açılardan yorumlanabileceği tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yabancılaşma, Yabancılaştırıcı Çeviri, 19. Yüzyıl, Almanya, Felsefe

¹ Prof. Dr., Ege Üniversitesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, faruk.yucel@ege.edu.tr

“İlyada”nın 2024 Yeniden Çevirisi Işığında Nadir Dillerden Çeviriler ve Üslup Tartışmaları

A. Selin ERKUL YAĞCI ¹

Öz

Homeros’un İlyada adlı eserinin “Ilias” başlığıyla Haziran 2024’te yayımlanan yeniden çevirisi ve çevirmenin çeşitli mecralarda verdiği röportajlar, Homeros Okumaları adı altında yayınladığı videolar ve esere yazdığı önsöz “kanonlaşmış” çeviriler kavramını yeniden ele almamıza olanak verir. Bilindiği üzere İlyada Türkçe’ye Tercüme Bürosu döneminde Azra Erhat ve şair A. Kadir Meriçboyu tarafından çevrilmiş, bu çeviri defalarca kez tekrar basılmış ve beğenilmiştir. Yeniden basımlarıyla Türk çeviri edebiyat dizgesinde tartışılmaz bir konuma sahip olan Erhat- Meriçboyu çevirisi Susan Cadera’nın (2022) da kullandığı kanonlaşmış çeviri kavramına tam olarak uymaktadır. Homeros’tan ve Antik Çağ yazarlarından yapılan ilk çevirilerden biridir. Tercüme Bürosu kapsamında yapılan çeviri Türk okuruna Eski Yunan edebiyatını tanıtıcı bir rol üstlenmiştir. Türk edebiyat dizgesinde kalıcı bir etkisi olmuştur. Bilgilendirici metinlerde, edebiyat tarihi çalışmalarında, eleştiri yazılarında ve Homeros’tan alıntı yapılan tüm kaynak ve metinlerde Erhat-Meriçboyu çevirisi kullanılmıştır. Ayrıca bu çeviri metnin tam bir çevirisidir ve bilindiği kadarıyla kayda değer bir eksiltme, ekleme ya da ideolojik müdahale içermemektedir.

Daha önce çeşitli yeniden çevirileri yayımlanmış olmasına rağmen Erhat-Meriçboyu çevirisi zamana meydan okumuş ve hala en çok bilinen, aranan ve alıntılan çeviridir. Daha önce Azra Erhat’ın çeviriyi yaparken Fransızca aradıl metnine sıklıkla başvurduğu için eleştirildiği halde çoğuldizgedeki konumu sarsılmamıştır. 2024 Haziran’da yayımlanan yeni çeviriyi yapan Prof. Dr. Erman Gören ise tüm açıklamalarıyla Erhat- Meriçboyu çevirisini özellikle Homeros’un üslubunu yansıtmadığı orijinal metne sadık olmadığı gibi gerekçelerle eleştirmekte, kendi çevirisini üsluba sadık ve tam bir çeviri olarak nitelendirmektedir.

Bu bildiri, İlyada örneğinden yola çıkarak nadir dillerden yapılan çevirilerdeki üslup tartışmaları ve kanonlaşmış çeviri kavramı üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: İlyada, Yeniden Çeviri, Üslup, Kanonlaşmış Çeviri

¹ Doç. Dr., Ege Üniversitesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, selinerkulyagci@gmail.com

Türkiye'deki Çeviribilim Bölümlerinde Okuyan Öğrencilerin Kültürlerarası Yetkinlik Gelişimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Fatih ŞİMŞEK ¹

Öz

Bu çalışma, Türkiye'deki üniversitelerin çeviribilim bölümlerinde okuyan öğrencilerin eğitim aldıkları dille ilgili kültürlerarası yetkinliklerini geliştirmede karşılaştıkları sorunları ele almayı ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadır. Kültürlerarası yetkinlik, çeviri eğitiminin önemli bir bileşenidir ve öğrencilerin mezun olduktan sonra profesyonel çalışma hayatlarında başarılı olabilmeleri için kritik bir rol oynamaktadır. Ancak, mevcut eğitim programları, ilgili bölümlerin ve üniversitelerin sunduğu mevcut imkanlar, öğrencilerin kültürlerarası yetkinlik kazanmaları için yeterli olmayabilir.

Çalışmada, literatür taraması yoluyla kültürlerarası yetkinlik kavramı ve çeviri eğitiminde bu yetkinliğin önemi vurgulanacaktır. Türkiye'deki çeviri eğitimi uygulamaları incelenecek ve uluslararası bağlamda değerlendirilecektir. Bulgular, öğrencilerin kültürel bilgi eksiklikleri ve ders planlarının kültürel unsurları yeterince kapsamadığı gibi sorunları ortaya koyacaktır.

Bu sorunların çözümü için ders planı değişiklikleri, yenilikçi eğitim yöntemleri, değişim programları gibi öneriler sunulacaktır. Önerilen çözümler arasında, ders içeriklerinin kültürel unsurları daha fazla içerecek şekilde güncellenmesi, öğrencilerin hedef kültürü daha iyi tanıyabilmelerine olanak tanıyacak uygulamaların oluşturulması bulunmaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışma, Türkiye'deki çeviri eğitimi alan öğrencilerin kültürlerarası yetkinliklerini geliştirmeye yönelik somut adımlar atılması gerektiğini vurgulayarak, akademisyenlere ve eğitimcilere yönelik önerilerde bulunacaktır. Bu bağlamda, öğrencilerin mesleki yaşamlarında daha başarılı olmaları için gerekli kültürel yetkinlikleri kazanmaları sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Çeviri Eğitimi, Kültürlerarası Yetkinlik, Kültür Bilgisi, Çeviribilim

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, fsimsek@sakarya.edu.tr

Haber Metni Çevirisi ve Eğitimi

Nesrin ŞEVİK ¹

Öz

Haber metni denildiğinde ilk olarak akla radyo, televizyon, gazete ve dergi gibi belirli zamanlarda yayınlanan iletişim organlarında yer alan bilgilendirici metinler gelmektedir. Fakat günümüzde bunlara ek olarak iletişim teknolojisinin ilerlemesinin bir sonucu olarak ortaya çıkan bilgisayarlar ve bunun bir sonucu olarak da internet haberciliğinin bilgiye anında erişimi mümkün kıldığı göz ardı edilemez bir gerçektir. İnternet aracılığıyla okuyucular haberlere anlık olarak erişim sağlayabilmekte ve dünyada olup bitenleri yakından takip edebilmektedir. Çeviribilimin giderek artan araştırma alanlarından biri olan basın çevirisi ve buna bağlı olarak haber metni çevirileri son yıllarda mütercim ve tercümanlık bölümlerinin müfredatlarında yer alan bir ders olarak işlenmektedir. Bu ders öğrencilerin gerek ülkemizde gerek dünyada olup biten güncel olayları takip etmelerinin yanı sıra bilim, teknoloji, kültür, tarih, coğrafya, insan ve yaşam konusunda da genel kültür edinmelerinde önemli rol oynamaktadır.

Sağladığı bu katkıların yanında bu metin türünü çevirebilmenin belli başlı zorlukları elbette ki söz konusudur. Haber metni çevirilerinde yaşanan en büyük zorluklar arasında öğrencilerin haberin konusu ile ilgili bilgiye sahip olmaması, okuma alışkanlıklarının yetersiz olması ve art alan ve paralel metin okumadaki yetersizlikleri sayılabilir. Genel olarak basın ve özel olarak haber metinleri çevirisi eğitiminde yaşanabilecek en büyük zorluğu aşabilmek adına öğrencilerin gündemi takip etmelerini gerek geleneksel medya gerek yeni medya ile ilgili genel ilke ve terimlere hâkim olmalarını, metnin konusu ile ilgili artalan ve paralel metin okumalarını sağlamak ve bir çevirmenin sahip olması gereken en önemli özelliklerden biri olan yaratıcılık eğitimde başarıya katkı sağlayacak önemli etkenlerdir. Bu çalışmada haber metinlerinin çevirisinde yaşanan belli başlı zorluklara ve bu zorlukların aşılabilmesinde yardımcı olabileceği düşünülen çözüm önerilerine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Haber Çevirisi, Çeviri Eğitimi, Gazetecilik

¹ Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, nsevik@kmu.edu.tr

Simultane Tercüme Öğretiminde Yeni Uygulamalar

Natalya YÜKSEL ¹

Öz

Genel olarak çevirinin, özellikle de sözlü çevirini artan rolü, küreselleşme, entegrasyon, ekonomik işbirliği, uluslararası ilişkiler ve tıbbi turizmin gelişmesi, farklı alanlarda çeşitli projelerin oluşturulması ve şaşırtıcı olmayan bir şekilde siyasi durumun giderek ağırlaşması süreçleriyle ilişkilidir. Günümüzde hem sözlü hem de yazılı çeviri biçimleri eşit derecede talep görmektedir, ancak sözlü çevirinin uygulamadaki sağladığı rahatlık hem konuşmacının hem de dinleyicinin eşit derecede avantajlı bir konumda olmasıdır, çünkü ilk konuşmacı kendi ana dilinde bir düşünceyi formüle etmekte, gerekirse üzerinde değişiklik yapmaktadır, dinleyici ise kendi anadilinde mesajı algılar ve zihninde netleştirir ki bu yazılı çeviriyle mümkün değildir. Bu bağlamda, uluslararası konferans, sempozyum ve zirvelere farklı ülkelerden temsilcilerin katılması nedeniyle tercümanlık mesleği, yani simultane tercümanlık en çok talep gören uzmanlık alanı haline gelmiştir. Günümüzde simültane tercümanların eğitiminin modernizasyona ihtiyacı vardır, çünkü onlara olan ihtiyaçlar gün geçtikçe daha da artmaktadır.

Bildirimizde alanda önemli çalışmalar yapmış, tanınmış çevirmen ve eğitimci Andrey Falaleyev'in geliştirdiği yöntem hakkında bilgi vereceğiz. Andrey Falaleyev'in geliştirdiği yöntem, eşzamanlı çeviri becerilerini geliştirmeyi amaçlayan bir dizi standart alıştırmadan oluşur. Bunlar; zıt anlamlı çeviri, açıklayıcı çeviri, etkileyici kelime dağarcığı, sıkıştırma vb. Eğitim seti çeviri sürecinin stratejik ve taktiksel tekniklerini içermektedir. Eğitimin içeriği öncelikle Rusça-İngilizce ve İngilizce-Rusça çeviri uzmanlarına yöneliktir, ancak diğer dillerdeki materyallere de uyarlanabilir ve aktarılabilir. Bildirimizde Rusça-Türkçe simültane tercümanlar için standart alıştırmalar sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Simultane Çeviri, Sözlü Çeviri, Eşzamanlı Çeviri Becerileri*

¹ Doç. Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Rusça Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, natalyas@aydin.edu.tr

Söylem ve Sözlü Çeviri: Sözlü Etkileşimde Çözümleyici Yaklaşımlar

Burak ÖZSÖZ¹

Öz

Sözlü çeviride, dilsel ve dildışı unsurların yanı sıra makro yapısal unsurların da etkileşimde belirleyici bir rol üstlendiği görülmektedir. Çevirmen, yalnızca anlık anlam aktarımıyla sınırlı kalmayıp; sosyo-kültürel ve kurumsal bağlamların etkisi altında şekillenen çok katmanlı bir edim gerçekleştirir. Bu çalışma, söylem olgusunu bireysel ifadelerin ötesinde, makro ölçekli bağlamlarla etkileşim içinde anlam kazanan bir iletişim biçimi olarak ele alarak, sözlü çeviri sürecinde bu dinamiklerin rolünü irdelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, söylem çözümlemesi, sözlü çeviri sürecinde ortaya çıkan devingen yapının incelenmesinde güçlü bir araç olarak öne çıkmaktadır. Çeviri sürecinin çok yönlü yapısı, beden hareketleri, yüz ifadeleri ve bütünsel özellikler gibi sözcemelele duruma özgü unsurların yanı sıra, çevirmenin makro düzlemde etkileşimde bulunduğu toplumsal ve kurumsal dinamiklerin süreci nasıl şekillendirdiğini gözler önüne sermektedir. Bu tür bir çözümleme, güncel çeviri eğitimi müfredatlarına çeviri süreçlerinin çok yönlü doğasına uygun olarak sözlü iletişim, dilbilim ve söylem çözümlemesi gibi derslerin dâhil edilmesinin önemini vurgulamaktadır. Sözlü çeviri alanında söylem çözümlemesi temelli yaklaşımlar, çevirmenin rolünü ve etkileşimdeki konumunu daha kapsamlı bir çerçevede ele almak için gerekli bir bakış açısı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Söylem Çözümlemesi, Sözlü Çeviri, Sözlü Çeviri Eğitimi

---

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, burak.ozsoz@marmara.edu.tr

Trakya Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Öğrencilerinin Çeviri ve Aktarım Edinçlerinin Sözlü Çeviri Uygulaması Üzerinden Değerlendirilmesi

Deniz ENGİN¹

Aykut HALDAN²

Öz

Türkiye’de her geçen yıl daha çok öğrencinin ilgi gösterdiği Mütercim ve Tercümanlık bölümlerinde sözlü çeviri dersleri verilmekte, bu sayede çevirmen adaylarının bölümün adını doğrular nitelikte hem sözlü hem de yazılı çeviri yapabilecek düzeyde alandan mezun olmaları amaçlanmaktadır. Ancak, sözlü çeviri ve tamamlayıcı nitelikteki dersler (not alma yöntemleri gibi) her üniversitenin Mütercim ve Tercümanlık programında zorunlu ders olarak okutulmamakta, ilgili dersler çevirmen adaylarına “seçmeli ders” olarak sunularak seçme kararı adaylara bırakılmaktadır. Yaptığımız çalışmada, sözlü çevirinin yöntemlerinden biri olan ardıl çeviri, BBC News International tarafından yayınlanmış bir haber metninden alınmış kesit üzerinden, gönüllülük esasına dayanarak seçilmiş on iki adet 4.sınıf İngilizce Mütercim ve Tercümanlık bölümü öğrencisi üzerinde uygulanmıştır. Uygulamada İngilizce haber metninden alınan kesit adaylar tarafından ardıl çeviri yöntemi ile Türkçeye aktarılmış, çeviri sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve zorlandıkları noktalar sorulmuştur. Bu uygulama ile öğrencilerin çeviri ve aktarım edinçlerine ek olarak öz farkındalıklarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Ek olarak sözlü çeviri eğitiminin, yeri, önemi ve yöntemlerine değinilmiş, çeviri üst edinci ile aktarım alt edincinin sözlü çevirideki önemi vurgulanmıştır. Çevirmen adaylarının çevirilerinden örnekler sunulmuş, hatalar ve problemler tespit edilerek çevirmen adaylarının yorumları öz farkındalıkları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Çalışma neticesinde genel olarak özel isimler ve sayısal değerlerin adayların en çok zorlandıkları kısımlar olduğu, not alma konusunda problemler yaşadıkları ve “hız” açısından problem yaşadıkları gözlenmiştir. Adaylarının genel olarak takıldıkları noktaların neler olduğunu bildikleri, eksiklerinin farkında oldukları ve bu eksiklikleri dürüstçe dile getirdikleri görülmüştür. Çevirmen adaylarının çoğunun not alma becerilerinin yeterince gelişmemiş olduğu, buna ek olarak ardıl çeviri becerilerinin geliştirilmeye devam edilmesi gerektiği gözlemlenmiştir. Çalışma kapsamı gereği bireysel hatalar yerine ortak hatalara değinilmiş olsa da, adayların genel olarak cümleleri yanlış yorumlama, gramer açısından tutarsızlıklar sergileme ve yorum yapma konusunda problemler yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çeviri Edinçleri, Aktarım Edinci, Sözlü Çeviri, Ardıl Çeviri, Çeviri Eğitimi

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Trakya Üniversitesi, Çeviribilim Programı, deniz9engin@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı, aykuthaldan@trakya.edu.tr

Teknolojik Gelişmeler Işığında Türkiye’de Haber Çevirisi ve Çevirmenliği

Mehmet ERGUVA N ¹

Merve ÖZENÇ KASIMOĞLU ²

Öz

Dijital medya platformlarının çeşitlenmesi ve iletişim olanaklarının artmasıyla birlikte haber çevirilerine duyulan ihtiyaç gitgide artmakta; medya, habercilik ve çeviribilim bağlamında haber çevirilerine yönelik araştırmalar önem kazanmaktadır. Bu sebeple farklı bir ülkeye ilişkin —politik, ekonomik, teknolojik, kültürel vb.— gelişmeler ve olaylar hakkında bilgi vermek için yayımlanan ve iletilen, ayrıca yazılı, görsel ya da işitsel medya aracılığıyla sunulan haberlerin aktarımı için çeviri pratiğine ve bu pratiği icra edecek eyleyenlere ihtiyaç duyulur. Haberlerin kaynak kültür(ler)den erek kitlelere iletilmesinde arabuluculuk görevini üstlenen çevirmenler, son yıllarda metin yazarlığı ve çeviride sıkça kullanılan teknolojilerden yararlanıp çoğunlukla yerileştirme odaklı çeviri stratejileri kullanarak çeviri teknolojilerinin sunduğu ham metinleri gözden geçirir, kültürel ve dilsel unsurlar ışığında düzenler ve en nihayetinde metinleri yeniden kurgular. Bu süreç, dilsel dönüşümün ötesinde hedef kültürdeki kitlelerin alışkanlıkları ve beklentileri doğrultusunda haberlerin yeniden çerçeveslendiği bir kurgu işlemi şeklinde değerlendirilebilir (Baker, 2006; Schäffner ve Bassnett, 2010). Tüm bu değerlendirmeler ışığında, bu çalışmanın amacı, günümüzde haber çevirisi pratiğini yerine getiren eyleyenlerin çeviri teknolojilerinden nasıl ve ne ölçüde istifade ettiğini, çeviri teknolojilerinin devreye girmesiyle haber çevirisinin ve çeviri sürecinde yer alan eyleyenlerin nasıl tanımlanabileceğini, eyleyenlerin karar alma mekanizmalarındaki görünürlüğünü/görünmezliğini ve neticede çevirmenlik eğitimi veren lisans programlarında bu alana ilişkin derslerin nasıl geliştirilebileceğini tartışmaya açmaktır. Bu sorunsallardan hareket eden araştırma, İngiltere merkezli olup Türkiye’de de faaliyet gösteren uluslararası bir haber ajansı örneğini inceler ve söz konusu haber ajansının dış haber biriminde görev yapan eyleyenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara dayanır. Yapılan analizden elde edilen bulgulara göre, farklı çeviri araçlarının ve yapay zekânın haber çevirisi sürecine hız ve verimlilik sağladığı gözlemlenirken haber metinleri söz konusu olduğunda çeviri sürecinde yer alan eyleyenlerin nihai metin üretimine dair karar alma mekanizmalarında halen oldukça etkili olduğu ileri sürülebilir. Buna göre, teknolojik gelişmelerin çeviri ve çevirmenlik tanımlarını dönüştürdüğü günümüzde haber çevirisi, süreci yöneten eyleyenlerin çeviri teknolojilerinden ve farklı kaynak metinlerden yararlandığı, ayrıca çevirmenlik dahil olmak üzere birden fazla rol üstlendiği bir süreçtir. Yeniden yazım/kurgulama kavramıyla haber metinleri çevirisinin iç içe geçtiği karmaşık süreci göz önünde bulundurduğumuzda da diğer metin türlerine kıyasla haber metinlerinin erek kitlelere iletilmesi sürecinde insan unsurunun ön planda olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Haber Çevirisi, Çeviri Teknolojileri, Yeniden Yazım, Çevirmenin Rolü ve Görünürlüğü, Haber Ajanslarında Çeviri/Çevirmenlik

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Yeditepe Üniversitesi, Çeviribilimi Bölümü, mehmet.erguvan@yeditepe.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi, Yeditepe Üniversitesi, Çeviribilimi Bölümü, merve.ozenckasimoglu@yeditepe.edu.tr

Çeviribilim’de Kavram Karmaşası

A. Nursen DURDAĞI¹

Öz

Disiplin olarak yeni olması Çeviribilim’ de kavram karmaşasını anlamayı ve bir dereceye kadar da kabul etmeyi beraberinde getirebilir. Lakin, dijitalleşmeyle birlikte bilimsel eserlere ulaşılabilirlik hız kazandı. Akademik çevrelerde yapılan yayın baskısı alanı üzerinde tartışılmadan önü arkası düşünülmeden veya dayatmacı bir şekilde sokulan kavramlarla baş başa bıraktı. Gerek öğrenciler gerekse disiplinlerarası çalışmalarda alana baş vuran diğer bilim insanları bazı kavramların tam tanımını bulamamakta, var olan tanımlıların içinden de hangisini seçeceğine karar verememektedir. Yeti, edinç, yetenek, beceri, donanım bunlardan bazıları. Kafa karışıklığının hüküm sürdüğü terimleşmeyen kavramların dünyası olmuş durumda Çeviribilim.

Hermenötik mi yorumbilim mi? Kuir, Queer, Fabi mi? Kaç tür yabancılaşma ve yerileştirme var ve görünürlük, görünmezlik de aslında aynı şeyler mi? Çeviri felsefesinden sosyolojisine, dijital beşerî bilimlerde bilimsel alan terminolojisinin diğer bilim dallarıyla kesişen noktaları yeniden tanımlanmalı. Ana hatları, alt açılım ve çatı kavramlarıyla tüm çift anlamlılık, belirsizlik, müphem ve muğlaklıktan sıyrılması kaçınılmazdır. Çeviribilim alanında İngiliz, Alman veya Fransız ekolünden esinlenme ya da onlara öykünme olması doğaldır ancak bilimsel terminolojinin tutarsız olması, ayrı işlevlere aynı tanımların yapılması kadar ortak işleyiş ve eylemlere farklı adlar verilmesi de bilim dışı tutuma işaret etmektedir. Nasıl bir yol izlenmesi gerektiği, hangi sorumlulukların alanın bilim insanlarınca çözüme ulaştırılmasının beklendiği bu çalışma kapsamında ele alınacaktır. Nitel ve nicel yaklaşımlar eşliğinde değerlendirmeler ve önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Terimleşmeme, Kavram Karmaşası, Yeti, Dijital Beşerî Bilimler

¹ Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, ndurdagi@sakarya.edu.tr

Kültür ve Yazın Dinamiklerine Yeni Bir Kavram Üzerinden Bakmak: “Çeviri Yoluyla Yeniden Kanonlaştırma”

Başak ERGİL¹

Öz

Dijital kültürün başat hale gelmesi, ulusal kanonların sınırlarının geçirgenleşmesi, yazınsal ve sanatsal türlerdeki kategorilerin yerlerini ara ve melez formlara bırakması, kanonlar arası trafik ve alışverişin yoğunlaşması gibi pek çok unsur çeviribilimde kanonlar arası dolaşıma yönelik yeni bakış açıları arayışına girmeyi zorunlu hale getirmiştir ve getirecektir. Değişen kültürler arası araçlar, formlar ve dinamiklerden doğan bu tür yeni kavramların çeviribilim araştırmalarında kullanımı, dolaşımı ve geliştirilmesi alana yeni açılımlar sağlayabilir. Bu yaklaşımdan hareketle, bu bildiri, 2021 yılında adlandırmış ve akademik alana sunmuş olduğum ve daha sonra pek çok yayımda bir araştırma aracı olarak farklı açılardan kullanmış olduğum “çeviri yoluyla yeniden kanonlaştırma” (translational recanonization) kavramını açıkladıktan sonra tartışmaya açmak amacını taşımaktadır. Bu çalışma, yazın ve kültür kanonlarının uluslar aşırı ve uluslar ötesi deviniminde söz konusu kavramın nasıl kullanılacağını ele almaktadır. Kavramın çeviribilimin metodolojik zeminine getireceği olası kazanım, yazın ve kültür alanlarına ya da disiplinlerine o alanların yöntemsel araçları ve gerçekleriyle yaklaşmak yerine çeviribilim-odaklı işlenip kategorilendirilmiş olan “çeviri yoluyla yeniden kanonlaştırma” kavramı üzerinden, çeviri ve çeviribilim gerçekleri üzerinden bakılabildiğini sağlamaktır. Kavram, “yeniden çeviri” (retranslation), “yeniden işleyiş” (reworking), “yeniden kanonlaştırma” (recontextualization) gibi yöntemsel araçlarla hesaplaşılarak ve bu kavramlardan iki temel açıdan ayrı tutularak doğmuş bir kavramdır. Öncelikle, kavram, kanonların kendi içlerinde ve aralarında kesintisiz bir devingenlik içinde oldukları ön kabulüyle yukarıda anılan tüm bu kavramlara üst bakış ile bakmayı ve onları hareketlilikleri açısından değerlendirmeyi sağlamaktadır. Böylece, çeviri ürün, süreç ve kavramını etkileşimsel ve bağlamsal açıdan sorgulamak zorunluluğunu vurgular. İkinci olarak ise, pek çoğu farklı disiplinlerden doğmuş bu ve benzeri kavramlarla diyaloga girerek, çeviribilim disiplininden doğması, diğer disiplinlere hizmet etmesi amaçlanan bir kavramdır. Kavram şu ana dek, şarkı çalışmaları; tiyatrobilim, performans sanatları ve dramaturji; yazınbilim; güzel sanatlar ve heykelticilik gibi alanlarda çeviribilimsel bir bakışla kullanılıp akademik mecralarda sunulmuş ve/veya alanyazına girmiştir. Kavram, çeviribilimin ve yukarıda anılan alanların yanı sıra film çalışmaları, felsefe, karşılaştırmalı edebiyat, dilbilim, eğitimbilim, toplumsal cinsiyet çalışmaları, siyaset bilim gibi pek çok alanda çeviri araştırmaları yapılmasını yeni bir açıdan sağlayabilecek ve o alanlara da yöntemsel olarak katkı sunabilecek potansiyeli taşımak üzere sunulmuştur. Bu bildiride, kavramın mahiyeti ve çeviribilim-odaklı disiplinlerarası/-ötesi potansiyelleri tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çeviri Yoluyla Yeniden Kanonlaştırma, Çeviride Araştırma Yöntemleri, Kanonlar Arasılık, Edebi Kanon, Kültürel Kanon

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Yeditepe Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, ergilbasak1@gmail.com

Türkiye’de Çeviri Alanında Eğitim Veren Bölüm Adlarına Terminolojik Açıdan Bakış: Mütercim ve Tercümanlık mı Çeviribilim mi?

Esra ÇİMEN KARAYÜREK ¹

Öz

Dillerde eş anlamlı kelimelerin bolluğunun temelde dilin zenginliğini gösterdiğini söylemek mümkündür. Ancak belirli bir bilim alanında çalışma yaparken eş anlamlılık yerini kimi zaman kargaşaya bırakabilmektedir. Kavram kargaşasının engellenmesi için neredeyse her bilim alanında ilgili bilim insanları tarafından oluşturulan terminolojik çalışmalar önemli bir yer tutmaktadır. Nispeten yeni bir bilim dalı olan çeviribilim alanının da kendine özgü terminolojisi yakın zamanda oluşturulmaya başlanmıştır. Örnek olarak, ilk baskısını 1999 yılında yapan *La Terminologie de la Traduction* (Çeviri Terminolojisi) isimli eserde, 88 çeviri el kitabı incelenerek buradaki kavramlar saptanmış, ardından en yararlı olduğu düşünülen 200 kavramın, Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve Almanca olmak üzere dört dilde karşılıkları sunulmuştur. Türkiye’de bu bağlamda yürütülen çalışmalar incelendiğindeyse resmî kurumların projeler kapsamında genel terminoloji çalıştıkları ve somut olarak da *Bilim Terimleri Sözlüğü* gibi çevrim içi çok dilli sözlükler oluşturup bunları alanın ilgilileriyle paylaştıkları görülmektedir. Bununla birlikte, yapılan bu çalışmalara rağmen hâlâ terminoloji konusunda tam bir mutabakata varılmadığı söylenebilir. Bu çalışmada Türkiye’deki üniversitelerin çeviribilim alanında önlisans, lisans ve lisansüstü eğitim veren bölümlerin isimleri devlet ve özel tüm üniversiteleri kapsayacak şekilde incelenmiş, çeviri alanında şimdiye kadar hatırı sayılır nitelikte basılı sözlük çalışmaları ve bazı terim sözlükleri yayımlanmış olsa da bölümlerin adlandırılması hususunda birlik olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Terminoloji, Mütercim, Tercüman, Çeviribilim

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Fransızca Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, esra.cimen@hbv.edu.tr

Çeviri Anlayışında Çağdaşlaşma Gerekliliği

Coşkun DOĞAN¹

Öz

İnsanlık tarihi kadar eski bir etkinlik olan çeviri, insanlığın farklılaşan ihtiyaçlarına ve uygarlığın gelişmesine paralel olarak anlayışında değişimler göstermiştir. Temelde, insanı diğer canlılardan farklı kılan dil becerisi ile gerçekleşen çeviri etkinliği, kaynak dilden hedef dile anlam taşıma sürecidir ve düşünsel etkinlikle birlikte yeniden yaşam bulmaktadır. Çeviri hem anlamayı ve anlaşılmayı gerçekleştiren çok yönlü bir etkinlik olduğu düşüncesinden hareketle, kültürel ve toplumsal boyutlardan soyutlanamaz. Çünkü çeviri etkinliğini sosyo-kültürel olgulardan doğrudan etkilenmektedir.

Bir insan eylemi olan çeviri, tarihsel süreç içerisinde bireysel ve toplumsal dönüşümlere neden olurken kendi içerisinde de eylemsel ve düşünsel anlayış değişimleri yaşamıştır. Özellikle teknolojik gelişmelerin iletişim ve ulaşım alanında insan yaşamına sağladığı faydalar, çeviri etkinliğinin çalışma şeklinin ve anlayışının değişmesine neden olmuştur. Sürekli yoğunlaşan uluslararası ilişkiler ve insan hareketliliği, çevirinin kapasite alanının genişlemesine neden olmuştur. Bu bağlamda çeviri alanında çağdaş anlayışa uygun yeni çeviri stratejileri geliştirilmesi söz konusu olmuştur.

Çeviri etkinliğinin süreç içerisinde işlev anlayışının değişmesi, çevirinin öznesi olan çevirmen kimliğinin de geleneksel anlayıştan çağdaş anlayışa yönelmesini gerektirmiştir. Farklı bilimsel disiplinlerle yakın ilişki halinde olan çeviri etkinliği, çevirmenin sadece diller arasında iletişim sağlayan bir aracı olma konumundan, çok yönlü olmasını gerektirmiştir. Çevirmenin, çalışma yaptığı alan bilgilerini, çeviriyle ilişkili teknolojik donanımları ve aktarım yaptığı dillerin aidiyetinin olduğu sosyo-kültürel yapıları da tanımasını gerekli kılmaktadır.

Bu çalışmada, geleneksel çeviri anlayışından çağdaş çeviri anlayışına yöneliminin çeviri ve çevirmen açısından gerekliliği ilgili literatür taramaları yapılarak nitel araştırma yöntemi aracılığıyla betimleme şeklinde yorumlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çeviri, Çevirmen, Çağdaş Çeviri Anlayışı

¹ Dr., Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Bölümü, coskundogan2002@yahoo.de

Çeviri Eğitiminde Okuma-Anlama Yetisi Sorunsalı

Gülhanım ÜNSAL ¹

Öz

Okuma ediminin yalnız yapılan, iletişim ve sözcemelele durumu kesilmiş bir eylem durumu olduğu bilinir. Okuma edimi gönüllü bir etkinliktir ve belli bir amaca göre yapılır. Okuma-anlama yetisinin gelişiminde *işlevsel, anlamsal ve öğrenme* olmak üzere üç tür amaçtan söz edilebilir. Ancak söz konusu okuma amaçlarını gerçekleştirebilmek için okuma yetisine sahip olmak gerekir. Okuma yetisi yazılı metni algılamak için *görsel yeterlik*, yazıyı tanımak için *imla yeterliği*, iletiyi belirlemek için *dilsel yeterlik*, iletiyi anlamak için *anlamsal yeterlik* ve iletiyi yorumlamak için *bilişsel yeterlik* vb. eylem ve yeterlik içerir. Okuma yetisi ‘*aranan bilgiyi metinde bulma yeteneği, metne soru sorma ve yanıtını işaretleme yeteneği, özerk biçimde metni anlama ve yorumlama yeteneği*’ olarak tanımlanır. Okuma edimi etken olup bilişsel ve duyuşsal bir süreci kapsar. Dil öğreniminde bireyin zihinsel yetileri belli bir sırada çalışmaya başlar. Bu sıralama altı seviyeden oluşur ve her biri bir öncekini kapsar. Bellek ve anlama alt zihinsel yeti, uygulama ve çözümleme orta zihinsel yeti, birleşim ve yaratıcılık yüksek zihinsel yeti olarak belirlenir. Çeviri edinci geliştirmede bütün bu zihinsel yetilerin temelini okuma-anlama yetisinin geliştirdiği söylenebilir. Çeviri edinci anadil yetisi, erek dil yetisi, kültür yetisi, aktarım yetisi, çeviri kuramları yetisi, metin yetisi, uzmanlık bilgisi yetisi, araştırma yöntemleri yetisi ve teknoloji yetisini kapsar. Oysa çeviri eğitiminde çeviri edincinin temelini oluşturan okuma edimine çok az yer verildiği gözlemlenmektedir. Bu noktadan hareketle, çeviri eğitiminde okuma-anlama yetisini geliştirmeye yönelik etkenlerin neler olduğunu saptamak çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Çeviri eğitimi alanına katkı sağlaması planlanan bu çalışmada, Marmara Üniversitesi Fransızca Mütercim ve Tercümanlık ABD öğrencilerinin okuma-anlama yetisini etkileyen etkenlerin neler olduğu araştırılacaktır. Araştırmanın çalışma grubu 2024-2025 akademik yılı Güz Yarıyılında, MÜ FMT ABD 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmada nicel ve nitel araştırma yöntemi kullanılacaktır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan anket tekniği uygulanacaktır. Veriler içerik çözümlemesi ve yüzde alınarak değerlendirilecektir.

Ahahtar Kelimeler: Okuma Yetisi, Çeviri Edinci, Çeviri Eğitimi

¹ Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, Fransızca Mütercim ve Tercümanlık Ana Bilim Dalı, gulhanim.unsal@marmara.edu.tr

Ölçmenin Tercüme Terim Bilgisini ve B Dilinde Akıcı Yazmayı Geliştirmek Amacıyla Kullanımı

Mehmet ÇELİK ¹

Öz

Geleneksel bilgelik, ölçmenin hedeflere ulaşma açısından bir öğretim biçimi olarak işlev görebileceğini belirtir. Bu keşifsel nitel araştırma, bir ölçme biçiminin - edebi eleştiri ödevi - bazı öğrenme hedeflerinin yanı sıra noksan kalan konuları da geliştirip geliştiremeyeceğini tetkik eder. Çeviri eğitiminde iki sorun alanı tespit edildi: biri çeviri terminolojisi bilgisi ve teşhisi, diğeri ise B dilinde nesir yazımında akıcılık. Belirlenen sorun alanlarına ara sınav ve final sınavları için iyi yapılandırılmış bir ödev yazımı vasıtası ile müdahale planlandı. Bu yolla, öğrenci bilgilerinin uygulamaya dönüştürülmesi, öğrencilerin profesyonel bir edebi üründe uygulanan çeviri örneklerini tasvir ve tanımlamaları ve dahi adlandırmaları, tahlil edilen kısımlar/örnekler arasında bağıntı kurmaları, tahlil edilen örneklerin eşdeğerlik ve kabul edilebilirlik açısından inceleme yapmaları tasarlandı ve istendi. Değerlendirme aşamasında çevirmenin yaklaşım ve yöntemleri ile kendi çeviri teklifini, gerekçeleri sıralayarak ve terminoloji kullanarak, kıyas etmesi beklendi. Veri yaklaşık iki yüz sınav kağıdının tetkikine dayanmaktadır. Ölçüt, çeviri terimlerinin kullanma sıklığı ve isabeti, yazılı tasvirin niteliği ve akıcılığı olmuştur. Bulgular, öğrencilerin çeviri terminolojisine ilişkin bilgilerinin ve B dilinde uzun yazmanın (2 bin kelime) akıcılığı ve kalitesini önemli ölçüde artacağı hipotezini desteklemiştir. B dilinde iyi yazılmış düzyazı olarak adlandırılacak ödevlerde çeviri yaklaşımları, yöntemleri, stratejileri ve süreçleri, öğrencilerin terminoloji kullanımını verimli bir şekilde geliştirme yönünde istenen sonucu elde etmek için her iki sorun alanına da başarılı ve ekonomik bir şekilde katıldığı ortaya çıkmıştır. Mezkûr sorun alanlarında, akademik yazma becerisinin geliştirilmesinin yanı sıra, ikinci sınıf öğrencileri B dilinde yazılı/üretken akıcılığa kayda değer oranda ulaşmış olup, bu akıcılık içerisinde çeviri terminolojisi bilgilerini uygulama, analiz ve sentez yapma fırsatı elde etmişlerdir. Dersin hedefleri dikkate alınarak, bu ölçme yönteminin kullanılması salık verilir.

Anahtar Kelimeler: Çeviri Eğitimi, Çeviri Yeterliği, Terminoloji Bilgisi, Yazılı Değerlendirme, Edebi Eleştiri Ödevi, B Dilinde Yazmada Akıcılık, Yazı Kalitesi

¹ Prof. Dr., KTO Karatay Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, m.celik@karatay.edu.tr

Almanca Öğretmenliği Öğrencilerinin Türkçe-Almanca Çeviri Dersine Yönelik Düşünceleri

Lokman TANRIKULU ¹

Bilal ÜSTÜN ²

Cemile Nur OVALI ³

Öz

Çeviriye yabancı dilin kullanıldığı her alanda ihtiyaç duyulabilmektedir. Yazılı ve sözlü iletişim esnasında veya farklı bir dilde kaleme alınmış edebi veya akademik kaynaklara erişim noktasında çeviri devreye girmektedir. Yabancı dil ile doğrudan bağlantılı olan çeviri, yabancı dil eğitimi lisans ve lisansüstü programlarının müfredatlarında yer bulabilmektedir. Çeviri, öğrencinin anadilini çözümlemesini, hedef dil ile karşılaştırmasını ve nihayetinde çıkarımlarda bulunmasını gerektiren bir eylem olması nedeniyle zihinsel aktivitelerin gerçekleştirildiği bir süreçtir (Oğuz, 2014: 57). Yükseköğretim programlarında yer alan çeviri derslerinin amaçları arasında dilbilgisi odaklı dil öğretimi, çeviri becerisinin geliştirilmesi, yazılı ve sözlü materyallere ayrı ayrı odaklanılarak çeviri çalışmaları yapmak, çeviribilimin kuramsal temellerini aktarmak gibi kazanımlar sıralanabilmektedir (Özcan, 2022: 3). Bu bağlamda bu çalışmada Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı öğretim programında yer alan “Türkçe-Almanca Çeviri” dersini almakta olan öğretmen adaylarının derse yönelik olarak görüşleri alınarak yabancı dil yeterliliğinin bir parçası olan çeviriye bakış açılarının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseninde tasarlanmış olup veriler kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. İçerik analizi, “herhangi bir yazılı metnin ya da belgenin içeriğinin incelenmesi ve sayısal ya da istatistiksel olarak ortaya konulmasında kullanılan bir analiz çeşididir” (Ekiz, 2017: 77). İçerik analizi yoluyla birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar etrafında bir araya getirilerek okuyucunun anlayabileceği bir şekilde düzenlenerek yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 227). Bu çalışmada da katılımcılardan elde edilen veriler ışığında kodlar ve temalar oluşturulmuş ve katılımcıların kayda değer ifadelerine doğrudan aktarım yöntemi ile yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çeviri, Türkçe-Almanca Çeviri, Çeviri dersi

¹ Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Alman Dili Eğitimi Ana Bilim Dalı, ltanrikulu@nevsehir.edu.tr

² Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Alman Dili Eğitimi Ana Bilim Dalı

³ Arş. Gör., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Alman Dili Eğitimi Ana Bilim Dalı

Çeviri Teknolojileri Derslerinde Yapay Zekâ Araçlarının Kullanımı İçin İyileştirme Önerileri

Selçuk ERYATMAZ ¹

Öz

Günümüzde özellikle GPT araçlarının ve LLM’lerin yaygınlaşmasıyla çeviri konusunda NMT sistemlerinin ilk genel kullanıma açılmaya başladığı döneme benzer bir heyecan ve beklenti ortamı oluşmuştur. Kaçınılmaz biçimde çeviri eğitimi de bu gelişimleri tartışmakta ve günceli takip etmeye çalışmaktadır. Bu çalışma kapsamında YZ uygulamalarının çeviri teknolojileri derslerine dahil edilmesi ele alınacaktır. Çeviri bölümlerinde verilmekte olan temel ‘Bilgi Teknolojileri’ derslerinin yanı sıra ‘Çeviri Teknolojileri’ derslerinin de gelişmekte olan YZ uygulamalarını ne derecede içerdikleri basit veri madenciliği yöntemleri ile yapılacak olan müfredat taraması sonucunda ortaya konulacaktır. Sonrasında ise şu temel başlıklar çerçevesinde olası iyileştirmeler ve güncel gelişmeler kapsamında bu uygulamaların özellikle uzmanlık alan derslerine nasıl yerleştirilebileceği tartışılacaktır:

- Çeviri Otomasyon Araçları (uygulama ve hata analizi)
- YZ destekli dilbilgisi ve stil kontrol araçları
- YZ destekli araştırma (bütünce analizi ve veri madenciliği)
- Chat botlar
- Makine Öğrenme Projeleri
- Etik ve Eleştirel Yaklaşımlar

Bu başlıklar ele alındıktan sonra elde edilen verilen görselleştirilerek bu konuda güncelleştirmeye gitmek isteyen bölümler için dijital bir ortamda yayınlanacaktır. Alınacak etkileşime göre özellikle bu alanda bir iş birliği ve deneyim paylaşım ağının kurulmasının da çalışmanın çıktısı olması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çeviri ve Yapay Zekâ, Çeviri Teknolojileri, Çeviri Eğitimi

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, selcuk.eryatmaz@cbu.edu.tr

Çeviri Yöntemi Dersi Uygulamalarında Yorumsal Düşünme Eksikliği

Sevinç ARI¹

Öz

Çeviri süreci bir yorum sürecidir. Çevirmenin kaynak metni anlamasından erek metni üretmesine kadar yaşadığı tüm süreçler yorumsal düşünme süreçlerinin aşmalarıdır. Çeviri sürecinin bir yorum süreci olarak tanımlanmasıyla kastedilen, çeviri sürecinin, dilsel göstergelerin başka bir dile aktarıldığı bir süreç olmasından ziyade, çevirmenin kaynak metni yorumlayarak ürettiği sahnelerden, erek kültürde yeni bir metin yazmasıdır. Çeviri kuram ve yöntemleri çeviri sürecinde bu konuda birçok bakış açısı geliştirmiş olmakla birlikte, çeviri sürecinin bir yorum süreci olduğu yeterince anlaşılmamaktadır.

Çeviri kuram ve yöntemlerinin çeviriyi bir yorum süreci olarak ele almasına ve öğrencilere, kuram ve yöntem derslerinde bu bakış açılarının öğretilmesine rağmen, yine de dilsel refleks yorumun önüne geçmektedir. Bunun başlıca nedenlerinden biri çeviri kuramlarının genelde soyut olarak anlaşılması ve kuramların uygulamadan ortaya çıkan deneyimlerin bir soyutlaması olduğunun göz ardı edilmesidir.

Çeviri yöntemi derslerinde, yabancı dil bilgisi zayıf olmasına ve hatta yabancı dili hazırlık sınıfında öğrenmesine rağmen dünya bilgisi ve genel kültürü ve analitik düşünme yetisi yüksek olan öğrencilerin, metinleri çok iyi yorumlayarak çevirdikleri görülmektedir. Aksine yabancı dili çok iyi olup genel kültürü eksik olan öğrencilerin kelime odaklı çeviri yaptıkları gözlemlenmektedir. Bildiride, Çeviri Yöntemleri dersinde işlenen metinlerin öğrenciler tarafından yapılan çevirileri incelenerek, öğrencilerin yorumsal süreci ne şekilde işlettiği değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Çeviri Yöntemleri, Yorum, Çeviri, Yorumsal Döngü.

¹ Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, sevinc.ari@marmara.edu.tr

Çeviribilim Alanında Lisansüstü Eğitim ve Akademisyen Yetiştirme Sorunsalı ve Çözüm Arayışları

Muharrem TOSUN ¹

Öz

Geçen yılın verilerine göre, Türkiye’de 72 Mütercim Tercümanlık bölümü var. Bu bölümlerde hali hazırda, 104 lisans programı, 20 yüksek lisans programı, 10 doktora programı açık görünmektedir. Bölümlerin toplam öğretim elemanı sayıları 700’ün biraz üzerindedir. Eğitim yürütülen lisans programların yarısına yakını İstanbul ve Ankara’da yer almaktadır. Yine 20 yüksek lisans programının 14’ü İstanbul, Ankara ve İzmir’de yürütülmektedir. Açılan 10 doktora programının 7’si İstanbul ve Ankara’da, 1’er tanesi İzmir, Sakarya ve Konya’da bulunmaktadır.

Bu noktada sorunun çözümü doktora programlarını üniversitelerin çoğuna yaymak gibi görünmekle birlikte, ülke genelinde de benzer şekilde bu programları yürütecek nitelikli akademisyenin bulunamayacağı da bir gerçektir. Kaldı ki, lisans eğitimi veren bölüm sayısının bu kadar çoğalmış olması, lisans eğitiminin niteliğini de azaltmaktadır. Yeterli çeviribilimci akademisyenin olmayışı, ancak başka alanlardan akademisyenlerin çeviri bölümlerinde istihdam edilmesiyle programların yürütülmesi mümkün olabilmektedir.

Çeviri alanında yüksek lisans ve doktora programlarının kısıtlılığının ve özellikle iki şehirde yoğunlaşmasının, akademisyen yetiştirmede önemli sorun olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Bu konudaki sorunlar ve çözüm arayışları, çeviribilimin geleceğini belirleyicidir.

Anahtar Kelimeler: Akademisyen, Çeviri Bölümleri, Eğitim, Bilim

¹ Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, mtosun@sakarya.edu.tr

Çeviribilim Müfredatında Yeni Açılımlara Yer Verilmesinin Önemi: Ekoçeviri ve Çocuk Alıcı Odaklı bir Örnek Çalışma

Sezen ERGİN ZENGİN ¹

Sinem SANCAKTAROĞLU BOZKURT ²

Öz

Günümüzde çeviri eğitimi içinde dünyada önem kazanan bazı konuları müfredata eklemek konusunda Türkiye’deki üniversitelerde bir yavaşlığı gözlemlemek mümkün değildir. Dünyanın neresinde olursa olsun gelişen teknolojilerle ve pazarlarla çabuk evrilen çeviri alanı ve pratiklerine akademinin uyum sağlaması oldukça zor olacaktır. Ancak çevirinin odağını kimi zaman değiştiren paradigmalara odaklanmamak, çeviribilimin gerisinde kalmak anlamına gelebilecektir. Bu da özellikle piyasaya çoğu zaman çevirmen olarak yetiştirdiğimiz meslektaşlarımızın yolculuğunun en önemli durağı olan lisans dersleri bazında sakınılması gereken bir konudur. Bu bağlamda sözü edilen yenilikçi konulardan birini ele alarak yapılmış ve ekoloji ile çeviri (ekoçeviri) ekseninde olası bir ders ve anlatı yaklaşımını sunmak üzere kaleme alınmış olan çalışma, konuya geniş bir bakış açısından değil görece olarak daha az çalışılan çocuk ve ekoçeviri bağlamında odaklanmayı amaçlamaktadır. Yapılan analizin çatısı Michael Cronin’in (2017) *Eco-Translation: Translation and Ecology in the Age of the Anthropocene* adlı eserinde belirttiği ekolojik çeviri teorisine dayanmaktadır. Üç odağı olan çalışmada (Doğa, İnsandıışı Hayvanlar ve Sürdürülebilirlik) Yeni İnsan Yayınevinin eserleri incelenmiştir. Yayınevi internet sitesinde yayımladığı çocuk kitaplarını ekoloji setleri halinde sunarak ve kitapların ekolojik temalarına vurgu yaparak bu konudaki taahhüdünü açıkça belirtmektedir. İngilizceden çevrilen çocuk kitaplarından oluşturduğumuz bütünce ekseninde bu çalışma, ekoçeviri kavramları çerçevesinde çevirmenlerin dikkate alması gereken hassasiyetleri tartışmakta ve yapılan çevirilerin Antroposen çağının getirdiği sorunlara çözüm yaratma konusunda başarılı olup olmadıklarını incelemektedir. Çeviri çocuk kitaplarında inşa edilen anlatıların yerel bağlamlara ve sorunlara uyarlanmasının, bu çevirilerin genç okurlar ve çevreleri arasında daha derin bir bağlantı kurmasına yardımcı olacağı aşikardır. Dört farklı boyutta, (sözcük düzeyi, söylem, resim ve anlatım) incelenen eserlerden hareketle bu çocuk kitaplarının Türkçeye çevirilerinin, yerel çevresel sorunları içermeleri, orijinalin amacını korumaları ve sürdürülebilirlik, ekolojik farkındalık, antitürücü, posthümanist bir bakış açısını teşvik etmeleri açısından ekolojik çeviri ilkelerini farklı derecelerde karşıladığı gözler önüne serilmiş ve iyi uygulamaların modellenebileceği ve benzerlerinin çeviribilim alanına katkısı konusunda bir tartışma sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ekoçeviri, Yeni İnsan Yayınları, Çeviri Eğitimi, Çocuk Yazını Çevirisi

Kaynakça

Cronin, Michael (2017): *Eco-translation: translation and ecology in the age of the Anthropocene*. Routledge.

¹ Dr., Hacettepe Üniversitesi Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, sezenergin@gmail.com

² Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, sirinokyayuz@hacettepe.edu.tr

Yükseköğretimde Kalite Güvencesi Bağlamında Çeviri Eğitiminin Araştırma ve Uygulama Boyutları

Meriç BOZ¹

Öz

Yükseköğretimde kalite güvencesi ve akreditasyon çalışmaları, eğitim, araştırma ve toplumsal katkı düzeylerinin kalite ölçütlerine uygun olarak ve sistematik bir yönetim modeli çerçevesinde yürütülme süreçlerini ifade etmektedir. Bu çalışmada çeviri eğitiminin söz konusu kalite çerçevesine uyum ve katkı sağlama konusundaki öncü rolü tartışılmaktadır. Bu bağlamda Avrupa Yükseköğrenim Alanında Kalite Güvencesi Standartları ve Yönergeleri (2015) ile yükseköğretim kalite çalışmaları, çeviri eğitiminin araştırma ve uygulama boyutları özelinde ilişkilendirilmektedir. Kültürlerarası ve disiplinlerarası etkileşim alanlarında çevirinin merkezi konumu ve çevirmenliğin toplumsal boyutları Mütercim ve Tercümanlık bölümlerine kalite çalışmalarında özel bir önem atfetmektedir. Yükseköğretim kurumlarında oluşturulacak Çeviribilim Araştırmaları Merkezlerinde tüm birimler tarafından benimsenmiş, paydaşlarca tanınan, yeterli bilgi ve teknoloji kaynağının sağlandığı, sistematik ve sürdürülebilir çeviri araştırmaları ve uygulamaları çevirmenlik mesleğinin yeterlilikleri ile kalite güvence sistemini bütünleştirecektir. Bu çerçevede tasarlanacak merkezler bünyesinde kurumsal yazışmalar ve etkinliklerin yanı sıra uzmanlık alanlarına göre sınıflandırılan çeviri ihtiyaçlarına yönelik yazılı ve sözlü çeviri hizmeti sunulabilecektir. Lisans ve lisansüstü düzeydeki öğrencilerin ortak bilimsel araştırmalara katılımı ve etkin görev paylaşımına teşvik edilmesi de amaçlanan kazanımlardan olacaktır. Öncelikli hedef, kurumun öğrencilere gerçek çeviri görevlerinde çeviri edincine (Galán-Mañas & Hurtado Albir, 2015; Presas, 2012) dayalı stratejik, tutarlı ve etik kararlar alma yetkinliğine ulaşma, çeviri eğitiminde edinilen uzmanlık bilgi ve becerisini deneyime dönüştürme fırsatı sunmasıdır. Merkezlerin eğitim, araştırma ve uygulama alanlarını kapsayacak şekilde üniversitenin kalite politikasıyla, küresel eğilimler, ulusal hedefler ve paydaş beklentileriyle uyumlu bir alt sistem olarak işlev kazanmasıyla Mütercim ve Tercümanlık bölümlerinin öğrenci ve öğretim elemanlarının sunduğu toplumsal katkı somutlaşacaktır. Çalışmada iş birliğine dayalı çeviri grup çalışmaları (Kelly, 2005), öğrenci merkezli yaklaşımla yapılandırılan etkin öğrenme atmosferi (Király, 1995, 2000) bu tasarım bağlamında irdelenecektir. Ayrıca araştırmacı ve çevirmen kimliklerini bütünleştiren çeviri eğitimcilerinin eğitimi (Kelly, 2008), çevirmen adaylarının etik sorumluluklarına ve öz düşünümselliğe yönelik edinç kazanımı (Tipton, 2024) da yükseköğretimde kalite süreçlerinin bileşenleri olarak ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretimde Kalite, Çeviri Eğitimi, Çeviri Edinci, Araştırma ve Uygulama, Toplumsal Katkı

¹ Arş. Gör., Çağ Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, mericboz@cag.edu.tr

Yerelleştirme Teknolojileri Üzerine Genel Bir Değerlendirme

Erdoğan ASLAN¹

Öz

Teknolojik gelişmelerle birlikte hayatımıza birçok yenilik girmiş, yaşam tarzımızda ciddi değişiklikler meydana getirmiştir. Özellikle bilgisayar ve internet teknolojilerindeki yenilikler, eski alışkanlıklarımızı terk etmemize ve yeni bir yaşam tarzı benimsememize neden olmuştur. Değişen alışkanlıklarımızın başında ise alışveriş alışkanlıklarımız gelmektedir. Bilgisayar ve internetin sunduğu olanaklarla bu sistemler üzerinden satış yapan şirketler ortaya çıkmış ve küresel pazarlarda yer edinmeye başlamışlardır. Fakat şirketlerin ürünlerini küresel pazarlara sunması için bazı düzenlemeler ve özelleştirmeler yapmaları gerekmektedir. Çünkü bir ürün veya hizmet dünyanın her tarafında aynı şekilde pazarlanamaz. Zira bir malın veya hizmetin bir ülkede veya belli bir bölgede pazara sunulması veya orada yaşayanlara hitap etmesi için o ülke ve bölgenin diline çevrilip kültür, politika, hukuk gibi normlarına uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Bu da ancak yerelleştirme ile mümkündür. Bundan dolayı yerelleştirme ilgi gören ve önemli bir alan haline gelmiş ve akademik bir çalışma konusu olarak çeviri ve mütercim-tercümanlık bölümlerinin müfredatına dahil olmuştur. Disiplinlerarası bir çalışma modelini gerektiren yerelleştirme; çevirmen, yazılım mühendisi, görsel tasarımcı, piyasa araştırmacısı gibi farklı uzmanlık konularına hâkim kişilerin koordineli bir şekilde çalışmalarını gerektirmektedir. Bundan dolayı bu alanda birçok farklı teknoloji kullanılmaktadır. Bu çalışmada yerelleştirme çalışmalarında kullanılan teknolojiler ele alınmakta, özellikleri ve önemi üzerinde durulmaktadır. Ayrıca öğrencilerin derslerde bu teknolojilerden verimli bir şekilde yararlanmasının yolları aranmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerelleştirme, Teknoloji, Çeviri, Mütercim, Tercümanlık

¹ Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, erdinc.aslan@marmara.edu.tr

E-Ticarette Karşılaşılan Çeviri ve Yerelleştirme Sorunları: Popüler Alışveriş Sitelerinden Örnekler İNÖNÜ KORKMAZ ¹

Öz

E-Ticaret ya da daha genel kullanıcı kitlesinin bakış açısıyla internet alışverişi günümüzde çoğu tüketicinin uzak mesafelerdeki ürünlere erişim kolaylığı sağlaması bakımından tercih ettiği bir alışveriş yöntemidir. Popüler alışveriş siteleri tüketicilere hem yurtiçi hem de yurtdışında üretilmiş ürünlere kolaylıkla erişim sağlayan önemli bir e-ticaret unsurudur. Yurtdışından temin edilen ürünlerin alışveriş sitelerinde pazarlanması söz konusu olduğunda da çeviri ve yerelleştirme gibi iki önemli dil hizmetine ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut çalışmanın amacı da bu iki dil hizmetinde karşılaşılan sorunların nedenlerini irdelemek ve olası çözümler üretmektir.

Araştırma kapsamında ülkemizde sıkça kullanılan hem yurt içi (hepsiburada, N11, Trendyol, vb. gibi) hem de yurtdışı tabanlı (amazon, alibaba, ebay, vb. gibi) popüler e-alışveriş sitelerinde ithal edilen ürünlerin tanıtım ve pazarlama metinleri incelenmiştir. Metinler özellikle uzmanlık alanı, özel alan bilgisi ve terminoloji kullanımı gibi sorun teşkil edebilecek türdeki metinlere sahip olabilecek ürünler ile genel kullanıma özgü hemen her dil kullanıcılarına hitap edebilecek ürünleri de içerecek biçimde rasgele örnekleme modeline göre seçilmiştir. İncelenen çevrimiçi tanıtım ve pazarlama metinlerinde birtakım çeviri sorunlarıyla karşılaşıldığı görülmektedir. Bu sorunların başında yanlış terim kullanımı, özel alan bilgi eksikliği ve özellikle yerelleştirme sürecinde sıkça karşılaşılan ölçü birimlerinin yanlış ya da eksik yorumlanması gibi uygulamalar gelmektedir. İncelenen çeviri metinlerin çoğunlukla yapay zekâ, makine çevirisi, bilgisayar destekli çeviri yazılımları kullanılarak üretildiği göz önünde bulundurulduğunda bu tip sorunlarla karşılaşılmamasının nedeninin ise insan çevirmen ya da düzeltmenlerden yeterli ölçüde yararlanılmadığı olduğu sonucuna varabiliriz. Bunun yanı sıra bu sürece dahil olan insan çevirmenlerin ya da düzeltmenlerin de alan bilgisi, terminoloji ve yerelleştirme gibi konularda yeterli ölçüde eğitim almış olmaları gerektiği de bir kez daha vurgulanabilir.

Anahtar Kelimeler: Makine Çevirisi, Yerelleştirme, E-Ticaret

¹ Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, inonukorkmaz@trakya.edu.tr

Arapça-Türkçe Yapay Zekâ Çevirilerinde Etik Sorunlar ve İyileştirme Stratejileri

Sezer YILMAZ ¹

Öz

Çeviri teknolojilerindeki gelişmeler küresel iletişimi kolaylaştırması açısından büyük önem taşıyorlar da bazı etik sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Bu anlayışla ele alınan çalışmada Arapça-Türkçe dil çiftinde yapay zekâ çevirileri ile ortaya çıkan etik sorunlar incelenecek, yapay zekâ modellerinin Arapça-Türkçe uzmanlık metin çevirilerinde ne denli başarılı olabildikleri, yapay zekâ çeviri çıktılarının ne tür etik sorunlara yol açabildikleri ve bu sorunlara yönelik nasıl çözüm önerilerinin geliştirilebileceği gibi konular üzerinde durulacaktır. Çalışmada öncelikle etik ve çeviri arasındaki ilişkiye kısaca yer verilecek, akabinde Arapça-Türkçe yapay zekâ çevirilerinde; doğruluk, kültürel hassasiyetler, gizlilik ve veri güvenliği gibi konular ele alınıp, ortaya çıkan sorunlara yönelik birtakım iyileştirme stratejileri sunulacak ve Arapça-Türkçe yapay zekâ çevirilerinde etik sorunları minimize etme yöntemleri geliştirilecektir. Nihai olarak, yapay zekâ çevirilerinde etik sorununu ele alan bu çalışma, Arapça-Türkçe dil çifti özelinde etik sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmesi yönüyle bir başlangıç noktası oluşturmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Çeviri ve Yapay Zekâ, Etik Sorunu, Arapça-Türkçe Çeviri

---

¹ Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Arapça Mütercim ve Tercümanlık Ana Bilim Dalı, sezymz@outlook.com

Yapay Zekâ ve Çeviribilimde Yeni Yaklaşımlar

Aykut HALDAN ¹

Öz

Yaklaşık 60 yıl önce “insan gibi düşünen robotlar yaratmak” idealiyle ortaya atılan yapay zekâ teknolojisi, bugün kimsenin hayal dahi edemeyeceği seviyede ilerleme kaydetmiştir. Yapay zekanın tanımı, insanlara özgü olan hissetme, karar verme yetisi gibi eylemleri hayata geçirecek buluşlar olarak açıklanıyor. Yapay zekâ günümüzde kendi kendine öğrenme ve öğrendiklerinden farklı sonuçlar üretebilme kabiliyetine erişmiştir. Öyle ki insanlarla sosyal anlamda iletişim kurabilen, dillerini ve karakterlerini analiz edebilen, insandan daha iyi işlemler yapıp sürekli öğrenebilen sistemlerin gelişimi hayatımızın tüm alanlarında görülmektedir. Yapay zekâ ulaşım, sağlık, eğitim, finans, güvenlik gibi farklı sektörlerde günlük hayatımızı kolaylaştırmaya devam ederken önemi ve avantajları her geçen gün daha net anlaşılmaktadır. Aynı şekilde son zamanlarda yoğun ilgi gören ve disiplinlerarasılık özelliğiyle yapay zekaya benzeyen başka bir çalışma alanı da çeviribilimdir. Çeviribilim üç ana temel alan üzerine yapılandırılır; kuramsal, betimleyici ve uygulamalı alanlar. Bu çalışmada yapay zekanın çeviribilimin uygulama alanıyla ilişkisi irdelenmiştir. Çalışmanın amacı, çeviribilimin uygulama alanı içeriğini oluşturan çeviri eğitim ve öğretimi, çeviriye yardımcı malzemeler, çeviri politikası ve çeviri eleştirisi alanlarını, çağımızda vazgeçilmez görünen yapay zekâ ile ilişkilendirmektir. Yapay zekâ çeviribilimin hangi alanlarında aktif yer alıyor ve alabilir? Gelişen teknolojiye korkmalı mıyız? Yoksa kaçınılmazı geciktirmeden yapay zekaya olan farkındalığımızı artırıp gereken önemi vermeli miyiz? Yapay zekadan çeviri eğitiminde nasıl faydalanabiliriz? Çevirmen adaylarını farklı görevler ve yeni görev tanımları mı bekliyor? Çalışmada yapay zekâ kavramı açıklanmış ve çeviribilim uygulama alanlarında yapay zekâ kullanım olasılıkları tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Çeviribilim, Çeviri Eğitimi, Çeviri Teknolojileri

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Mütercim Tercümanlık Bölümü, aykuthaldan@trakya.edu.tr

Kariyer Planlama Dersinin Mütercim ve Tercümanlık Bölümü Öğrencilerinin Mesleğin Gerekliliklerini Tanıma ve Kariyer Hedeflerini Belirlemedeki Rolü: Ege Üniversitesi Örneği

Ayla AKIN ¹

Öz

Lisans eğitimine başladıkları ilk derslerde yapılan bireysel ve toplu görüşmelerden yola çıkıldığında, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü öğrencilerinin bölümden genel beklentilerinin, derslerin ağırlıklı olarak dil ve kısmen kültür eğitimine yönelik olması yönünde olduğu söylenebilir. Bu iki olgu çeviri mesleğinin iki temel unsuru olmakla birlikte, alana yönelik kuram ve yöntem bilgisi edinimi de bir o kadar önem taşımaktadır.

2021 yılında T.C. Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisi Başkanlığınca müfredatlara eklenen ve 14 haftalık içerikten oluşan Kariyer Planlama dersinin 3. ve 4. haftalarında paylaşılan videolarda, uygulamaya yönelik bilgi edimi kadar kuram bilgisinin de yüksek öğretimde kazandırıldığı vurgulanmaktadır. Söz konusu ders lisans eğitimlerinin en başında öğrencilere çalışacakları alanı tanıma fırsatı sunmakta, aynı zamanda öz farkındalık kazanmaları için yol gösterici olmaktadır.

Daha kapsayıcı bir çalışmanın ilk aşaması olan bu çalışmanın birincil amacı, Mütercim ve Tercümanlık bölümü öğrencilerinin henüz lisans eğitimlerinin başında ileride yapacakları meslek hakkında sahip oldukları bilgi ve buna bağlı olarak kariyer planlamadaki farkındalık düzeylerinin tespit edilmesidir. Bu aşamada öğrencilerin Mütercim ve Tercümanlık bölümlerindeki derslerden genel beklentilerinin ne olduğu ve özelde kuram dersleri hakkındaki düşüncüleri ve bu derslerden beklentileri tespit edilmeye çalışılacaktır. Elde edilen bulgular doğrultusunda Cumhurbaşkanlığı Kariyer Ofisi tarafından hazırlanan temel çerçeve doğrultusunda Kariyer Planlama dersinin bölüm ve bölüm öğrencilerinin ihtiyaçları doğrultusunda nasıl şekillendirilebileceğinin tartışılması amaçlanmaktadır.

Bahsedilen bu ilk aşamaya dair tespitlerde bulunabilmek için yarıyıl başında henüz ilgili dersi almamış hazırlık sınıfı öğrencileri ile birinci sınıf öğrencilerine özdeğerlendirmede de bulunacakları kariyer farkındalığı hakkında kapalı ve açık uçlu soruların bulunduğu iki tür anket yapılarak veriler toplanacaktır. Elde edilen veriler doğrultusunda Kariyer Planlama dersinin öğrenci ihtiyaçlarına göre Ege Üniversitesi Mütercim ve Tercümanlık Bölümü örneğinde nasıl şekillendirilebileceğine yönelik önerilerde bulunarak tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kariyer Planlama Dersi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, Mesleki Farkındalık, Kariyer Kararı Verme

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ege Üniversitesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, ayla.akin@ege.edu.tr

Mesleki Yeterlilik ve Kalite Standartlarının Akademik Çeviri Eğitimindeki Yeri: *Mesleki Yeterlilikler Bilgisi* Dersi Üzerine Bir İnceleme

Burcu TAŞKIN ¹

Öz

Çeviri sosyolojisinin sunduğu çeşitli yöntemsel yaklaşımlar, çeviribilimin araştırma alanlarının genişlemesine katkıda bulunmuştur. Andrew Chesterman’ın (2009) kültürel, bilişsel ve sosyolojik olarak üçe ayırdığı; “Çevirmenbilim” (Translator Studies) olarak adlandırdığı alan da bunlardan biridir. *Sosyolojik Çevirmenbilim*, çevirmenlerin örgütleri, statüsü, ağırları, işyeri ve meslekleşmesi üzerine yürütülen çalışmaları kapsamaktadır. Özellikle çevirmenliğin meslekleşmesi ve çevirmenlerin mesleki statülerinin yasal olarak tanınması dünyada olduğu kadar Türkiye’de de tartışma ve mücadele konusudur. Bu amaçla Türkiye’de de son derece hayati adımlar atılmıştır. Mesleki Yeterlilik Kurumu, akademisyenler ve sektör liderleri ile birlikte hazırlanan çevirmen Ulusal Meslek Standardını 2012 yılında yayımlamıştır. Bununla birlikte, Türk Standartları Enstitüsü Kurumu, 2017 yılında çeviri hizmetleri için ISO17100:2015 kalite standardının kabul etmiştir. 2020 yılında ise MYK meslek standardı revize edilmiş ve yeniden yayımlanmıştır. Bu çabalar gözden kaçmamalı ve akademik çeviri eğitimi programlarına da yansmalıdır. Bu nedenle, bu çalışma mesleki yeterlilikler ve kalite standartlarının lisans öğretim planına katılması üzerine tasarlanmış bir dersin çerçevesini çizmeyi hedeflemektedir. Bu amaçla, Kırklareli Üniversitesi İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü’nde 2023-2024 Bahar döneminde açılan “Mesleki Yeterlilikler Bilgisi” adlı dersi seçen üçüncü sınıf öğrencilerinin dönem başındaki hazır bulunuşlukları ve önbilgileri soru formu aracılığıyla tespit edilmiştir. Bununla birlikte, grup çalışmaları, sunumlar, tartışmalar ve sınavlara verilen yanıtlar dönem boyunca öğretim elemanı/araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir. Toplanan veriler, yıl sonunda incelenerek ders içeriğinin geliştirilmesi için kullanılacaktır. Başlangıç gözlemlerine göre, öğrencilerin dönem başında “meslek” kavramının tanımı ve çevirmenliğin meslekleşmesi konusunda kuram ve saha bilgisine sahip olmadıkları, yine de karamsar değil, mesleğin geleceğinden umutlu çevirmen adayları oldukları anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çeviri Sosyolojisi, Çeviri Eğitimi, Meslekleşme, Mesleki Yeterlilikler, Çevirmen Meslek Standardı

Kaynakça

Chesterman, A. (2009). The name and nature of translator studies. *HERMES-Journal of Language and Communication in Business*, (42), 13-22.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, burcutaskin06@gmail.com

Tercümanlık 4.0: Yapay Zekâ ile Yeniden Şekillenen Bir Meslek

Derya Koray DÜŞÜNCELİ ¹

Ömer Mert KILIÇ ²

Öz

Bu bildiri, yapay zekânın (YZ) tercümanlık mesleğine etkilerini incelerken bu dönüşümün getirdiği yenilikleri ve zorlukları ele almaktadır. YZ'nin dil işleme teknolojilerindeki ilerlemeleri, tercümanlık mesleğinde köklü değişikliklere yol açacağı öngörülmektedir. Bu değişiklikler, tercümanların rolünü dönüştürme potansiyeline sahip olup gelecekte yeni uzmanlık alanlarının ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Bildiri, YZ'nin çeviri teknolojilerindeki etkisini bilimsel araştırmalar, akademik görüşler ve profesyonel tercümanların deneyimleri üzerinden analiz edecektir. Araştırmanın bu çerçevede odaklandığı sorular şunlardır: YZ'nin tercümanlık mesleğine etkisi üzerine yapılan bilimsel araştırmalar nelerdir? Çeviri teknolojileri üzerine yapılan güncel akademik çalışmalar, tercümanlık mesleğinin geleceği hakkında hangi öngörülerini sunmaktadır? YZ'nin dil işleme teknolojilerindeki ilerlemeleri, tercümanların rolünü nasıl dönüştürebilir? Türkiye'deki üniversitelerde mütercim-tercümanlık eğitimi veren akademisyenler, YZ'nin mesleğe etkileri hakkında ne düşünmektedir? Mütercim-tercümanlık eğitimi müfredatları, YZ ve teknoloji entegrasyonu açısından nasıl evrilmektedir? Üniversitelerdeki mütercim-tercümanlık bölümleri, öğrencilere YZ'ye uyum sağlayabilmeleri için hangi becerileri kazandırmaktadır? Profesyonel tercümanlar, YZ'nin mesleklerini nasıl etkilediğini düşünmektedir? Tercümanlar, YZ destekli çeviri araçları (örneğin, Google Translate, DeepL, ChatGPT) ile nasıl bir etkileşim içindedir? Tercümanların, YZ çağında mesleklerini sürdürebilmeleri için hangi yeni becerilere ihtiyaçları vardır? Bu sorulara yanıt aramak amacıyla alanda uzman bilim insanlarının ve alanda profesyonel olarak çalışan tercümanların görüşleri derinlemesine görüşme tekniği ve anket ile toplanacak; elde edilen bulgular nicel ve nitel yöntemlerle analiz edilecektir. Araştırma, YZ'nin hızla geliştiği bir dönemde tercümanlık mesleğinin geleceği hakkında öngörülerde bulunmak ve bu alandaki dönüşümlere uyum sağlamak açısından büyük önem taşımaktadır. Çalışmayla, YZ ve sözlü çeviri arasındaki ilişki incelenerek tercümanlık mesleğinin geleceği hakkında öngörülerde bulunulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Çeviri, Tercümanlık, Dijitalleşme, Dönüşüm

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü, derya.koray.dusunceli@ege.edu.tr

² Arş. Gör., Yaşar Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, mert.kilic@yasar.edu.tr

Hedef için mi Pazar için mi? Skopos Kuramı Çerçevesinde TV programlarının Başlıklarının Çevirisi
Ebru ÇAVUŞOĞLU ¹

Öz

Bir kitabı veya bir medya ürününü cazip kılan ya da beğenilmeyerek göz ardı edilmesine yol açan ilk değişken başlıktır diyebiliriz. Bu bakımdan başlıkların çevirisi, izleyiciye hitap ederek ürünün içeriğini ortaya çıkarmak kadar ürünlerin tanıtımında da önemli bir konuma sahiptir. Skopos kuramı, çeviriyi geleneksel anlam eşdeğeri bağlamında değerlendirmek yerine, ürünün ticari değerine bilinçli olarak büyük katkı sağlayan, izleyicilerin beklentilerinden ve kültürden etkilenen bir eylem olarak ele alır. Bu makale, Türkiye’deki iki ulusal TV kanalında (TLC ve DMAX) yayınlanan 50 TV programının çevirisini incelerken, Skopos kuramı çerçevesinde üç ana çeviri stratejisine -kelimesi kelimesine, serbest ve uyarlama- odaklanmaktadır. Genel olarak, bu çalışma başlıkların dilbilimsel düzeyde incelenmesi, dizi başlıklarının çevirisi sürecinde alınan kararlar ve kullanılan stratejilerin Skopos kuramının ilkeleriyle ne şekilde örtüştüğü hakkında fikir verecektir.

Anahtar Kelimeler: Skopos Kuramı, Yabancılaştırma, Yerleştirme, Çeviri Stratejileri, İşlevselci Yaklaşım

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Samsun Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık, ebru.cavusoglu@samsun.edu.tr

Çeviribilimin İkiz Asalları ve Asal Gerilim Özge ÇETİN¹

Öz

Matematik ve dil her zaman birbiri ile bağlantılıdır ve biri evrenin dili iken diğeri insanoğlunun dili olarak genellenen ancak belirli gurupların (insanoğlu, kediler, köpekler vs.) kendi içlerinde anlaşmak için kurguladığı dildir. Farklı guruplar, farklı diller demektir ve bu durum da çeviri ihtiyacını doğurur. Her bir dilin altında matematik ve mantık aramak gereklidir. Onu sistemli bir dil olarak tanımlamamıza yarayan şey de budur. Ancak onu anlamaya ve kullanmaya matematik yeterli midir? İnsan beyninin iki temel işlevinden biri hesaplamalar yapmak, diğeri dil ile iletişim kurabilmesidir. Bunlardan ilki, hesaplama becerisi makineler tarafından kolaylıkla yapılabilmekte iken dil becerisinde son yıllarda büyük gelişmeler olmasına rağmen hala mükemmele ulaşamamıştır. Çeviri iyi bir dört işlem yeteneği gerektiren, zor bir süreçtir. Bu zihinsel süreçleri bir makinanın ne ölçüde başarı ile tamamlayabileceği karşılaştırmalı analiz yapılarak Etnometodolojik bir araştırma deseninde nitel bir araştırma ile ortaya konulmaya çalışılmış, dil oyunları, metaforik kullanımlar içeren çeşitli metinler incelenmiştir. Bulgulara göre matematiksel hesaplamaların ve yapay nöral ağların algılayamadığı ve çözemediği bazı problemler hala yer almaktadır. Büyük yol kat eden yapay zekâ çalışmalarının bugün de hala insana ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada insanlık için gelişmesi gereken teknoloji bir arada insanla mükemmele kavuşabilecekken ayrı birer taraf gibi kıyaslanmaya devam edilmektedir. İnsan ve Makine de günümüzde çeviri piyasasında ikiz asallar gibi, aralarında fark olan ve kendinden başka birine bölünemeyen özneler olarak bu çalışmada ikiz asal analogisi altında kullanılmıştır. Matematiksel terimlerin kullanılmasının bir başka nedeni ise dili ve dolayısı ile çeviriyi sadece makinelerle yapmak mümkün müdür sorununu tartışmaya açmaktır. Çünkü dil söz konusu olduğunda bireysellik ve anlamlandırma yöntemleri, Saussure’ün ele aldığı dil-söz kavramları makinelerin bugüne kadar yapamadığı pencereden el sallamaktadır. Bu noktada ileride dil lineer bir düzlem midir, lineer ya da nonlineer bir düzlemde iletişim problemleri sadece makinelerle çözülebilir mi gibi soruların etik, felsefi, dilbilimsel ve matematiksel açıdan derinlemesine ele alınması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Üretken Yapay Zekâ, İnsan Zekâsı, Etnometodoloji, Söylem, İletişim

Kaynakça

- Even-Zohar, Itamar. (1987). Yazınsal Polisistem İçinde Çeviri Yazınının Durumu. (Çev. Saliha Pakler) Adam Sanat, İstanbul
- Harrer, S. (2023). Attention Is Not All You Need: The Complicated Case Of Ethically Using Large Language Models In Healthcare And Medicine. Ebiomedicine, 90.
- Holmes, James S. (2005). The Name And Nature Of Translation Studies. Translated! Papers On Literary Translation And Translation Studies, With An Introduction By Raymond Van Den Broeck. Rodopi. (İçinde: Approaches To Translation Studies. 7). S. 67-80. Amsterdam 1988 Karoly, Krisztina; Forised, Agota. New Trends In Translation Studies, In Honour Of Kinga Klaudy. Akademiai Kiado. Budapest,
- Kuhn, S. T. (2000). Bilimsel Devrimlerin Yapısı (5. Baskı). (Çev. Nilüfer Kuya_), Alan Yayınevi. İstanbul
- Kuhn, S. T. (1995). Essential Tension. Çev: Şahan, Yakup. Asal Gerilim. Kabcacı Yay. İstanbul
- Bengi-Öner, I. (2008). Çeviribilimde bireysel kuramlardan geniş ölçekli bir bakış açısına doğru. Çeviri Seçkisi-I/Çeviriyi Düşünenler, (Haz. Mehmed Rifat) Ankara: Sel Yayıncılık. Bengi, I. (1999). Çeviri Bir Süreçtir Ya Çeviribilim?
- Reiss, Katherina. 1989. Text Types, Translation Types And Translation Assessment, Readings In Translation Theor. Routledge. London,
- Rifat, Mehmet. 2002. Çeviri Seçkisi 2. Sel. İstanbul,
- Toury, Gideon. 1980. In Search Of A Theory Of Translation.
- Toury, Gideon. 1995. Descriptive Translation Studies And Beyond
- Vaswani, A., Shazeer, N., Parmar, N., Uszkoreit, J., Jones, L., Gomez, A. N., ... & Polosukhin, I. (2017). Attention Is All You Need. Advances In Neural Information Processing Systems, 30.
- Venuti, L. 1995. The Translator’s Invisibility. A History Of Translation. London/New York: Routledge

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Ana Bilim Dalı, ozge.cetin@amasya.edu.tr

Yapay Zekâ ile Çeviri Uygulamalarının Çeviri Eğitime Etkileri

Ebru ÇAVUŞOĞLU ¹

Öz

Günümüzde teknolojinin etkisini eğitim alanı da dahil olmak üzere birçok alanda görmekteyiz. Bu gelişimin getirdiği en büyük yeniliklerden olan yapay zekâ ve onunla gelen çeviri uygulamaları kuşkusuz yükseköğretimde çeviri eğitimini derinden etkilemiştir. Bu çalışmanın amacı yapay zekâ ile geliştirilen çeviri uygulamalarının mütercim ve tercümanlık bölümlerinde eğitim gören öğrencilerin öğrenme süreçlerini ve mesleğe bakışlarını ne açılarından etkilediğini araştırmaktır. Bu bağlamda izlenecek nitel araştırma yönteminde araştırma örneklemini Samsun Üniversitesi mütercim ve tercümanlık bölümünde lisans eğitimi gören öğrenciler oluşturmaktadır. Google Form aracılığıyla öğrencilere yöneltilen sorular yapay zekâ ile ortaya çıkan çeviri uygulamalarının, öğrencilerin çeviri eğitiminde pratiklerini, motivasyonlarını, çeviri mesleğine bakışlarını nasıl etkilediğini gözler önüne serecektir. Hem akademik hem profesyonel anlamda çeviri alanının merkezine doğru yönelen yapay zekâ ve çeviri uygulamaları şüphesiz varlığını hissettirmeye devam edecektir. Bu çalışma, gelişmeye devam eden ve etkisini giderek artıran yapay zekâ teknolojisine çeviri eğitimi bağlamında bir bakış açısı getirerek ilerideki çalışmalara ışık tutacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Çeviri Uygulamaları, Çeviri Eğitimi, Çevirmenlik Mesleği

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Samsun Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, ebru.cavusoglu@samsun.edu.tr

Dijital Dünyada Çeviribilimsel Araştırma Yöntemleri

Başak ÇATIKKAŞ YUMUK ¹

Öz

Bu çalışma dijital dünyada çeviribilimsel araştırma yöntemlerini kapsamakta ve dijitalleşmenin çeviribilimsel araştırma yöntemlerine nasıl dahil olduğu ve bu entegrasyonun hangi kategorilerde şekillendiğini ele almayı ve böylelikle sınırları belirsiz olan çeviribilimin araştırma yöntemlerini daha dizgeli bir şekilde sunmayı amaçlamakta; teknolojinin araştırmacının işini mi kolaylaştırdığı yoksa onun yerini mi aldığı sorusuna cevap aramaktadır.

Çalışmada, hem nitel hem de nicel araştırma yöntemlerinin dijital araçlarla nasıl desteklendiği ele alınmaktadır. Nitel araştırma yöntemleri arasında çevrimiçi gözlem, odak grup görüşmesi ve doküman analizi yer almakta, bu yöntemlerin dijital araçlar ve platformlar kullanılarak nasıl yürütüldüğü incelenmektedir. Nicel araştırma yöntemlerinde ise veri toplama ve analiz süreçlerinin dijitalleşmesi üzerinde durulmaktadır.

Çalışmada çevrimiçi literatür taraması, elektronik veri tabanları, açık erişim kaynakları ve veri analizi programları gibi dijital araçlar kullanılmaktadır. Ayrıca, büyük veri setlerinin analizine yönelik yapay zekâ tabanlı programlar ve web siteleri de veri kaynakları arasında yer almaktadır.

Çeviribilimsel araştırma yöntemlerine katkı sağlayan tüm bu teknolojik araçlar daha fazla bilgiye ulaşılmasına ve araştırma sürecinin hızlanmasına katkı sağlamaktadır. Bu teknoloji entegrasyonu, sosyal bilimlerin daha derinlemesine ve güçlü bir şekilde anlaşılmasına katkıda bulunarak çeviribilimsel araştırmalara yeni bir boyut kazandırmıştır. Lâkin burada araştırmacı ve teknoloji arasındaki sınırlar gittikçe muğlaklaşmaktadır; analizi asıl yapanın araştırmacı olduğu unutulmamalıdır. Verilerin nasıl kodlanacağı ve elde edilen sonuçların nasıl yorumlanacağı üzerine karar veren temel figürün araştırmacı olduğu unutulmamalıdır.

Anahtar Kelimeler: Çeviribilimsel Araştırma Yöntemleri, Dijital Evre, Araştırma Araçları

¹ Doktora öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Çeviribilim Anabilim Dalı, basak.yumuk@ogr.sakarya.edu.tr

İşlemsel Metinlerin Makine Çevirisi Çıktısının İyileştirilmesinde Tek Dilli Veri Setinin Rolü Paşa Abdullah BAYRAMOĞLU ¹

Öz

Bu çalışmada, belirli bir metin türü üzerine özelleştirilmiş bir Büyük Dil Modeli (LLM) aracılığıyla İngilizceden Türkçeye yapılan çevirilerin tek dilli veri seti kullanılarak iyileştirilmesi amaçlanmıştır.

Çalışma, Çeviri Teknolojileri ve Çeviribilimin kesişim noktasında yer almakta olup, Katharina Reiss’in metin türleri çerçevesinde işlemsel metinlerin çevirilerini ele almaktadır. Tek dilli veri setlerinin kullanımıyla çeviri çıktılarının iyileştirilmesi üzerine odaklanılmıştır.

Bu çalışmada, özelleştirilmiş LLM modeli olarak ChatGPT-4 kullanılmıştır. Model, Fatih Altaylı’nın “Yorumluyor” programının transkriptleriyle eğitilmiştir. Eğitim verisi olarak kullanılan transkriptler, Google Speech-to-Text modeli tarafından otomatik olarak oluşturulmuş ve metin dosyalarında birleştirilmiştir. Kaynak metin olarak, Greta Thunberg’in 2019’da Birleşmiş Milletler İklim Eylemi Zirvesi’nde yaptığı konuşmanın bir bölümü, işlemsel metin özellikleri taşıdığı için kullanılmıştır. Özelleştirilmiş ve jenerik GPT çevirileri, Reiss’in işlemsel metin çevirileri stratejileri kapsamında değerlendirilmiştir.

Çalışmada kullanılan veri kaynakları arasında Fatih Altaylı’nın “Yorumluyor” programının transkriptleri ve Greta Thunberg’in konuşma metni yer almaktadır. Bu veriler, modelin eğitimi ve çeviri çıktılarının değerlendirilmesi için kullanılmıştır.

Bu çalışmanın bulguları, işlemsel metinler üzerine özelleştirilmiş veri setleri kullanılarak eğitilen modellerin daha doğal metinler ürettiğini ve çeviri kalitesini artırdığını göstermektedir. Tek dilli veri setlerinin kullanımı, düşük kaynaklı bir dilde metin üretiminde karşılaşılan sorunların giderilmesine yardımcı olmuştur. Bu bağlamda, özelleştirilmiş dil modellerinin Çeviribilim kuramlarıyla entegre edilmesi, çeviri çıktılarının iyileştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu, LLM’lerin ve özelleştirilmiş makine çevirisi sistemlerinin geliştirilmesi ve Çeviribilim alanında yapılan disiplinlerarası çalışmalar için önemli bir katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: LLM, Tek Dilli Veri Seti, Düşük Kaynaklı Diller, İşlemsel Metinler, Chatgpt

¹ Arş. Gör., Üsküdar Üniversitesi, İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü, pasa.bayramoglu@uskudar.edu.tr

Türkiye’de Göçmen ve Sağır Aileler Bağlamında Çocuk Çevirmenler

Mehtap ARAL¹

Özgür ŞEN BARTAN²

Öz

İlk olarak Tse (1995) tarafından kavramlaştırılan *çocuk çevirmenlik* (Child language brokering) hem resmi hem de resmi olmayan ortamlarda iki ya da çok dilli çocukların aile üyeleri, arkadaşları gibi kendi topluluklarından olan insanlara yardımcı olmak için çeviri yapması olarak tanımlanabilir (Antonini, 2015). Göç gibi sosyal durumların sonrasında ikamet edilen ülkenin dilini bilmeyen ailelerin okula giden ve o ülkenin dilini hızla öğrenip aileye iletişim konusunda yardımcı olan çocukların varlığı çok uluslu ve çok kültürlü ülkelerin kaçınılmaz gerçeğidir. Sağır toplum içinde de anne ve/veya babası ya da aile üyelerinden biri(leri)nin Sağır veya işitme kayıplı olması halinde aileden bir çocuğun tercümanlık yapması da yaygın bir durumdur (Napier, 2022). Konuyla ilgili alanyazında dünyada pek çok çalışma olmasına rağmen (Antonini, 2015; Napier, 2022), Türkiye’de konuyla ilgili yapılan çalışmalar sınırlıdır. Bayraktar-Özer’in (2024) çalışması Türkiye’de çocuk çevirmenlik ile ilgili şu an mevcut ilk ve tek çalışmadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de göçmen ve Sağır ailelerin çocuklarının yaptıkları gönüllü çevirinin dil becerilerine etkisini, çocukların çeviriye ve çeviri esnasında yaşadıkları zorluklara ilişkin görüşlerini, çeviri kaynaklı (çeviri öncesinde, sürecinde, sonrasında) duygusal durumunu ve çocuğun doğruluk anlayışını tespit etmektir. Türkiye’de daha önce aileleri için çocukken toplumsal alanda sözlü çeviri yapmış 3 göçmen ve 3 CODA (Child of Deaf Adults) ile geçmişe dönük yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilecektir. Elde edilen veriler nitel analiz yöntemiyle değerlendirilecektir. Çalışmanın, profesyonel olmayan bu gönüllü çeviri faaliyetine ilişkin sahadan geçmiş deneyime dayalı örneklerle Türkiye’de çocuk çevirmenliğine ışık tutması öngörülmektedir. Ayrıca, profesyonel çeviri hizmetinin yanında bu gönüllü çeviri türü de devam eden bir çeviri faaliyeti olduğu için bu çeviri faaliyetlerine ve sorunlara ilişkin bilgiye ulaşmak çözüm üretmek için de bir yol sunabilir. Bu yolla sağlık, mahkeme, eğitim vb. alanlarında çalışanların farklı bağlamlarda ve farklı modalitelerde çeviri yapan çocuk çevirmenlerle ilgili farkındalıklarının artmasına da katkı sunması planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Çevirmen, CODA, Göçmen, Toplum Çevirmenliği, Gönüllü Çeviri, Geçici Çeviri

Kaynakça

Antonini, R. 2015. “Child Language Brokering”. In Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies, edited by F. Pochhammer, 48. London: Routledge.

Bayraktar-Özer, Ö. (2024). Child language brokering in Turkey: non-professional interpreting experiences from Kurdish, Arab, and Pomak ethnic minorities. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 1-15.

Napier, J. (2022). *Sign language brokering in deaf-hearing families*. Palgrave Macmillan.

Tse, L. (1995). Language brokering among Latino adolescents: Prevalence, attitudes, and school performance. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 17, 180–193.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı, mehtaparal38@gmail.com

² Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı, ozgursen1@yahoo.com

İhtiyaçlardan Stratejilere: Eğitim Ortamlarında Toplum Çevirmenliği

Ali DURAN ¹

Oktay ESER ²

Öz

Günümüzde artan göç ve yer değiştirme hareketleri, eğitim sisteminde yabancı öğrenci sayısının artmasına yol açmıştır. Bu durum, okullarda dil ve kültürel çeşitliliğine yol açmaktadır. Bu nitel çalışma, toplum çevirmenliğinin bir alt araştırma alanı olan eğitim ortamlarına odaklanmaktadır ve yabancı öğrencilerin bulunduğu okullarda okul yöneticileri ve öğretmenlerin yazılı ve sözlü toplum çevirmenliği ihtiyaçlarını ve uygulanan stratejileri betimlemeyi amaçlamaktadır. Olgubilim araştırma deseni ile gerçekleştirilen bu çalışmada okul yöneticileri ve öğretmenlerle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması sürecinde sistematik bir yöntem izlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, katılımcıların deneyimlerini ve gözlemlerini paylaşabilmelerini sağlamak amacıyla açık uçlu sorulardan oluşturulmuştur. Verilerin analizi sürecinde daha derinlemesine ve sistematik bir analiz süreci için gömülü kuramın temel aşamaları olan açık kodlama, eksen kodlama ve seçici kodlama yöntemleri kullanılmıştır. Açık kodlama aşamasında, veriler ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve kodlanmıştır. Eksen kodlama aşamasında, bu kodlar arasındaki ilişkiler belirlenmiş ve temalar oluşturulmuştur. Seçici kodlama aşamasında ise, bu temalar birleştirilerek ana kategoriler belirlenmiş ve teorik çerçeve oluşturulmuştur. Verilerin analizi ve yorumlanması sürecinde, araştırma ekibi arasında düzenli olarak toplantılar yapılmış ve bulgular üzerinde tartışmalar yürütülmüştür. Araştırma sonucunda, okullarda karşılaşılan yazılı ve sözlü çeviri sorunlarının genellikle öğrencilerin ve öğretmenlerin iki dillilik edinci ve kültürel farkındalık sorunları olduğu bulunmuştur. Ayrıca, okul yöneticileri ve öğretmenlerin bu sorunlara yönelik çeşitli stratejiler geliştirdikleri belirlenmiştir. Araştırmanın bulguları, eğitim ortamlarında yabancı öğrencilerle daha etkili bir şekilde iletişim kurulabilmesi için daha kapsamlı toplum çevirmenliği hizmetlerine ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, eğitim politikalarının sektör düzeyinde yeniden gözden geçirilmesi, paydaşların birlikte çalışabilme etkinliğinin artırılması, öğretmenlere yönelik dil ve kültürel farkındalık eğitimlerinin verilmesi ve eğitim ortamlarında toplum çevirmenliği hizmetlerinin nitelikli çevirmenlerce sunulması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplum Çevirmenliği, Okul Ortamları, Göç, Yabancı Öğrenciler, Kültürel Farkındalık

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, aliduran@amasya.edu.tr

² Prof. Dr., Amasya Üniversitesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, oktay.eser@amasya.edu.tr

Beklentilerin Peşinde: İş İlanları Üzerinden Çevirmenden Beklenenlere Bir Bakış

Ayşe Sırma YALÇINDAĞ¹

Öz

Günümüzde çeviri öğrencilerinin, çeviri teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak bu alanda çalışma olanaklarının daha kısıtlı hale geldiğini düşünmeleri mümkündür. Çevirmen olarak çalışmak isteyenlerden piyasada ne gibi beklentilerin olduğunu bilmenin hem öğrenciler hem de öğretmenler açısından faydalı olacağı söylenebilir. Bu çalışma, günümüz Türkiye’sinde çevirmenden beklenenlerin ve bu arada eğer mümkünse “beklenti normlarının”, yani çeviriden beklenenlerin (Chesterman, 1997) neler olabileceğini anlamak üzere bir kapı aralamayı amaçlamaktadır. Bu çalışmanın diğer bir amacı ise ileride yapılacak benzer çalışmaları karşılaştırmak üzere bir örnek oluşturmak ve böylece çeviri piyasasının ve çevirmenden beklentilerin ne yönde ilerlediğini saptamaya yardımcı olmaktır. Bu amaçla 23 Mayıs 2024 ve 24 Mayıs 2024’te iki internet sitesinden (sırasıyla indeed.com ve secretcv.com) “tercüman” anahtar sözcüğüyle bulunan iş ilanları çalışmanın başlangıç noktasını oluşturmuştur. Bunlardan, sadece “çevirmen” veya “tercüman” sözcüklerini unvan olarak içeren 42 firmaya ait 64 ilan çalışma kapsamına alınmıştır. İlanlar; istenen dil ve ikinci dil, yapılacak çeviri türü (sözlü/yazılı), çevirinin yanında çevirmenin yapması beklenen başka işler, gerekli deneyim, mezuniyet koşulları ve sınavlar, tercih edilen cinsiyet, yaş ve istenen başka nitelikler açısından incelenmiştir. Büyük çoğunluğunun sağlık ve sağlık turizmi alanında olduğu görülen bu ilanlardan hareketle bu sektörde çevirmenler için önemli bir çalışma alanı bulunduğunu söylemek mümkündür. Sağlık sektöründe deneyim de bu ilanlarda önemli bir tercih olarak ortaya çıktığından öğrencilerin bu alanlarda staja yönlendirilmelerinin işverenler tarafından seçilmeleri için yararlı olabileceği düşünülebilir. Çalışmanın ön sonuçları, on sekiz dilde tercüman/çevirmen arayan ilanlarda İngilizce, Rusça ve Arapçanın ön plana çıktığını ve bazı işverenlerin çevirmenden çeviri yanında özellikle satış/pazarlama, müşteri ilişkileri, karşılama hizmetleri, hasta operasyonlarını takip gibi işler beklediğini göstermiştir. Çevirmen ilanlarında istenen niteliklerde öne çıkan bir gereklilik dilde yetkinlik iken ilgili alanlardan mezuniyet ve dil sınavları işe alımda daha çok iş tanımı sadece çevirmenlik/tercümanlık olanlar için tercih edilen bir özellik olarak saptanmıştır. Çalışmadan beklenti normları ile ilgili olarak ortaya çıkan özelliğin ise çeviride akıcılık olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Çevirmen, Beklenti Normları, İş İlanları

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, aysesirmayalcindag@aydin.edu.tr

Çince den Türkçeye Çevrilen Sosyalbilim Metnindeki Transkripsiyon Sorunları: Milli Kütüphane Örneği

Buket ÇETİNBAŞ ERYILMAZ ¹

Öz

Bu çalışma, 1923-2019 yılları arasında Kâşif otomasyonunda kayıtlı Çince den Türkçeye çevrilmiş sosyal bilim metinlerine odaklanmaktadır. Milli Kütüphane çevrimiçi veri tabanı olan Kâşif otomasyonu ve buradan ulaşılan çeviri eserlerin ön kapakları, bilgi sayfaları fiziki olarak incelenmiştir.

Çalışmanın temel amacı, 1923’ten günümüze sosyal bilim metinlerinin çevirileri aracılığıyla alfabetik bir dil olarak Çincenin Türk kültür sistemine nasıl girdiğini betimleyici çeviri çalışmaları perspektifinden araştırmaktır. Çin sisteminin çeviri yoluyla Türkçeye nasıl girdiği istatistiksel verilere dayalı olarak ele alınmaktadır. Araştırmamız Çince den Türkçeye çevrilen sosyal bilim metinlerini çeviribilimsel bir bakışla yüksek lisans düzeyinde ele alan ilk akademik araştırmadır.

Çalışmada ilk olarak Kâşif otomasyonunda yazar ve tercüme eserlerin isimlerinin yazılmasında kullanılan transkripsiyon yöntemleri incelenecek ve uygulamada karşılaşılan sorunlar tartışılmıştır. Bu amaçla Çince den kullanılan transkripsiyon sistemleri tanıtılmış, ardından hem Kâşif otomasyonunda hem de çevirilerin yanmetinlerinde kullanılan transkripsiyon sistemleri ve sorunları ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Son olarak transkripsiyonlarda yapılan hatalar vaka çalışmaları ile gösterilmiştir.

Elde edilen verilere göre, belirtilen yıllar arasında Çince den yapılan çevirilerin yazar ve eser adı gösteriminde tutarlı ve geçerli bir transkripsiyon sistemi kullanılmadığı, yaygın olarak Wade-Giles transkripsiyon sistemi kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Farklı transkripsiyon sistemlerinin kullanılması Çince özel isimlerin Türkçeye yanlış girmesine ve yanlış telaffuz edilmesine yol açtığı gibi, Çince özel ad içeren bir eser ya da yazar araştırılmak istenildiğinde ciddi sorunlar yaşanmakta, bazı durumlarda esere veya yazara ulaşılamamaktadır. Çince yazar adı ya da çeviri eser adı otorite dizini oluşturulmadığı için kataloglamayı yapan görevlinin, fiziki yanmetinlere bakarak yazar ve çeviri eser adını yazdığı sonucuna varılmıştır. Okuyucuların büyük bir kısmı transkripsiyon hatalarının farkına varamamakta ve çevirmenin kendisine sunduğu her bilgiyi doğru olarak kabul etmektedir. Bu da çevirmenin çeviri sırasında aldığı kararların bir otorite olarak ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Betimleyici Çeviribilim, Transkripsiyon Sistemleri, Çince den Türkçeye Çeviri, Milli Kütüphane

¹ Öğr. Gör., İstanbul Okan Üniversitesi, Çince Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, buket.eryilmaz@okan.edu.tr

Çeviri Kuramları Öğretiminde Yenilikçi Bir Model Olarak Ters Yüz Edilmiş Sınıf Modeli Uygulaması

Seda TAŞ İLMEK ¹

Öz

Göreceli olarak modern ve yenilikçi bir öğretim yöntemi olan ters yüz edilmiş sınıf modelinin eğitim alanında kullanımı son yıllarda oldukça popüler hale gelmiştir. Ters yüz edilmiş sınıf modelinin geleneksel öğretim modellerine göre çeşitli avantajlarını ortaya koyan araştırmalar yapılmıştır ancak çevirmen eğitiminde bu modelin uygulanabilirliğine ilişkin yapılmış çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, ters yüz edilmiş sınıf modelinin çevirmen eğitiminde uygulanıp uygulanamayacağını sorgulamaktır. Çalışmanın diğer amacı da lisans düzeyinde çeviri kuramlarının öğretimini kapsayan bir derste gerçekleştirilen bir ters yüz edilmiş sınıf modeli uygulamasıyla, modelin uygulanmasının öğrenci başarısını nasıl etkileyeceğini ve öğrencilerin bu konudaki görüşlerini araştırmaktır. Bu bağlamda çalışmada, ön-deneysel bir araştırma tasarımı kullanılmıştır. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrenci başarılarının karşılaştırıldığı ve bir anket uygulamasının gerçekleştirildiği uygulamada nitel ve nicel verilerden faydalanmıştır. Veriler istatistiksel analizler ve Nvivo programı aracılığıyla çözümlenmiştir. Bulgular, ters yüz sınıf edilmiş sınıf modelinin öğrencilere değişik bir öğrenme fırsatı sunma, aktif öğrenme ve daha yüksek başarı sağlamada, zaman ve mekân esnekliği yaratmada etkili olduğunu göstermiştir. Öte yandan öğrenciler, bu öğrenme modelinin daha fazla zaman ile çaba harcama ve ders verenden daha az rehberlik alma gibi dezavantajları olduğunu ifade etmişlerdir. Buna karşın, ters yüz edilmiş sınıf modelinin sözlü çeviriye ilişkin bazı dersler hariç olmak üzere, genelde çevirmen eğitim programlarındaki tüm derslerde uygulanmasının faydalı olacağını düşünmüşlerdir.

Anahtar Kelimeler: *Ters Yüz Edilmiş Sınıf Modeli, Çevirmen Eğitimi, Çeviri Kuramları, Çevirmen Adayları, Geleneksel Öğretim Modelleri*

¹ Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, sedatas@trakya.edu.tr

Çeviribilimde Lisansüstü Eğitimin Bağlamı, İhtiyaçları ve Sorunları: Amasya Üniversitesi Deneyimi

Oktay ESER¹
Özge ÇETİN²
Rumiye ARSLAN³
Özge AKSOY⁴
Ali DURAN⁵

Öz

Çeviri sektörünün önemli paydaşlarından biri olarak üniversiteler, sektör ihtiyaçlarını karşılamak için önemli bir işlevi yerine getirmektedir, ancak kendi ihtiyaçlarına yönelik de stratejiler geliştirmek durumundadır. Bu stratejilerin geliştirilmesi, üniversitelerin hem akademik hem de pratik anlamda kendilerini yenilemelerini ve sektöre daha nitelikli mezunlar kazandırmalarını gerektirmektedir. Son yıllarda çeviribilim bölümlerinin sayısındaki artış, çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar arasında altyapı yetersizlikleri, akademik personel eksikliği ve müfredatın güncellenmesi gibi önemli konular bulunmaktadır. Bu çalışmada, Amasya Üniversitesi Mütercim ve Tercümanlık Bölümü örneğinde lisansüstü eğitimin bağlamını, ihtiyaçlarını ve sorunları incelenmiş ve lisansüstü eğitimin kalitesini ve etkinliğini artırmaya yönelik katkı sağlamak amaçlanmıştır. Araştırmanın alt amaçları arasında, lisansüstü eğitimde karşılaşılan başlıca sorunları belirlemek, bu konular hakkında hem öğrencilerin hem de akademisyenlerin bakış açılarını anlamak ve belirlenen sorunları ele alarak lisansüstü eğitim deneyimini iyileştirmeye yönelik öneriler geliştirmek yer almaktadır. Bu bağlamda, öğrencilerin beklentileri ve akademik hedefleri ile akademisyenlerin eğitim süreçlerine dair görüşleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik araştırma olarak tasarlanmıştır. Fenomenolojik yaklaşım, katılımcıların deneyimlerini ve algılarını derinlemesine anlamayı amaçladığından bu araştırma için uygun bir yöntem olarak seçilmiştir. Amaçlı örneklem yöntemi ile Amasya Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü lisansüstü programındaki akademisyenler ve öğrencilerden yarı yapılandırılmış nitel görüşmelerle elde edilen verilerden içerik analizi yöntemi ile belirli kodlar, kategoriler ve temalar elde edilmiştir. Tematik analizler yoluyla öğrencilerin ve akademisyenlerin bakış açıları karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonuçları, lisansüstü eğitimde karşılaşılan temel sorunların bir pilot çalışma ölçeğinde belirlenmesini içermektedir. Bu sorunlar arasında akademik olduğu kadar yönetsel konular da öne çıkmaktadır. Özellikle, bölüm ve üniversite yönetimlerinin lisansüstü öğrencilere yönelik daha destekleyici politikalar geliştirmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu çalışma, çeviribilim araştırmacıları, program yöneticileri, lisansüstü eğitim veren öğretim üyeleri, sektör paydaşları ve politika yapıcıları için yararlı olabilir ve lisansüstü eğitimde kalite ve sürdürülebilirliğe katkı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Lisansüstü Eğitim, Çeviribilim, Akademik Sorunlar, Yönetimsel Sorunlar

¹ Prof. Dr., Amasya Üniversitesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, oktay.eser@amasya.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, ozge.cetin@amasya.edu.tr

³ Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, rumiye.arslan@amasya.edu.tr

⁴ Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, ozge.aksoy@amasya.edu.tr

⁵ Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, aliduran@amasya.edu.tr

Türkiye’de Çeviri(Bilim) Araştırmalarının Eğilimine Yönelik Bir Bibliyometrik Çözümleme

Serhat KAHYAOĞLU ¹

Mehmet YILDIZ ²

Öz

Türkiye’de çeviri(bilim) çalışmaları yapan araştırmacıların, çeviribilim odaklı dergilerin yanı sıra sosyal bilimlerin çeşitli alanlarını kapsayan dergilerde de makalelerini yayımladıkları görülmektedir. Eldeki bu çalışmada ilk olarak Türkiye’de bu iki tür dergide yayımlanan çalışmalar ele alınarak Türkiye’deki çeviribilimin genel bir araştırma yayını haritasının oluşturulması ve çeviribilim alanının kuruluşunda konulan hedeflere kıyasla Türkiye’de sergilenen araştırma konularının nasıl eğilim gösterdiğine ilişkin bir değerlendirilmenin yapılması hedeflenmiştir. Çalışmanın ikinci amacı ise uluslararası ana akım çeviribilim dergilerinde gerçekleşen çeviribilimsel araştırma eğilimi ile Türkiye bağlamında tespit edilen araştırma eğilimini karşılaştırarak Türk çeviribiliminin küresel çeviribilim alanında konumunu bulgulandırmaktır. Bu amaçları gerçekleştirmek için, bibliyometrik ilişkileri tanımlayan bilimsel bir haritalama yazılımı olan VOSViewer (1.6.20) adlı yazılım kullanılacaktır. Bu kapsamda, European Society of Translation Studies’in 2020 yılında yayımladığı çeviribilim dergisi listesine giren ve Türkiye’de yayım yapan üç dergi, çeviribilim dergisi olarak belirlenmiştir. Ayrıca, bu dergiler dışında kalan ve kapsamı sosyal bilimler olan dergilerinden en çok çeviri(bilim) makalesini arşivinde bulunduran ilk beş dergi (Saki-Demirel & Kuşçu-Özbudak, 2019) araştırma materyali olarak seçilmiştir. Bu dergilerin, çeviribilim alanında yayımlanan çalışmaların %61’ini barındırdığı izlenmiştir (a.g.e.). Uluslararası düzlemde yapılacak karşılaştırma için ise Scopus’ta taranan beş dergide (The Translator, Babel, Interpreter and Translation Translator, Target, Translation Studies ve Perspectives) 200i-2024 yıllarında yayımlanan çalışmalar ‘citescore’ skorları göz önünde bulundurularak bütüncüye dahil edilmiştir. Öncelikle, Türk çeviribilim ve sosyal bilimler dergilerinin yer aldığı ağ/harita oluşturma süreci gerçekleştirilecektir. Sonrasında çözümlenmeden elde edilen veriler, adı geçen uluslararası dergilere değgin verilerle karşılaştırılacaktır. Böylelikle, çeviribilim dergileri ile diğer dergiler arasındaki çalışma kapsamlarının (kavram birlikteliği) ve atıf ağlarının karşılaştırılmasıyla Türkiye’deki çeviribilimin ne yönde eğilim gösterdiğine ilişkin genel bir bakış oluşturulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çeviri(Bilim) Dergileri, Disiplinsel Araştırma Eğilimi, Çeviri(Bilim) Araştırmaları, Vosviewer, Bibliyometrik Çözümleme

¹ Arş. Gör., İstanbul Gelişim Üniversitesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, serhat.kahyaoglu@yahoo.com

² Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları, mehmetyildiz@comu.edu.tr

Türkiye’de İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümlerinde ‘Çeviri(bilime) Giriş’ Dersinin Yeri: Karşılaştırmalı Bir İnceleme ve Müfredat Önerisi

Rabia AKÇAY¹

Özge AKSOY²

Öz

Çeviribilim öğrencilerini bölüme ilişkin farkındalıklarını sağlamak amacıyla ilk karşılayan ve böylelikle alana aşinalıklarını sağlayan dersler son derece önemlidir. İngilizce Mütercim Tercümanlık bölüm müfredatları incelendiğinde, genellikle 1. ve 2. yarıyıllarda verilen bu dersler içerisinde ‘Çeviriye Giriş/Çeviribilime Giriş/Çeviri ve Çeviribilime Giriş’ (Introduction to Translation/Introduction to Translation Studies/ Introduction to Translation and Translation Studies) adı altında verilen dersin alan farkındalığının sağlanması anlamında önemli derslerden birisi olduğu gözlenmiştir. Bu derslerin isimleri benzer görünse de ders içeriklerine bakıldığında amaçlarının ve içerikte yer alan diğer tüm izlenim unsurlarının farklılıklar gösterdiği görülmüştür. Bu bağlamda, bu çalışmada Türkiye’de yer alan ve bu dersi sunan bölüm müfredatları incelenerek, bahsi geçen ders içerikleri karşılaştırmalı içerik analizi yöntemi ile ele alınacaktır. Veri toplamada ilgili bölümlerin internet sayfalarında yer alan ders içerikleri/izlenimleri kullanılacaktır. Nitel araştırma deseninden faydalanacak olan bu çalışma, Çeviri(bilime) Giriş dersinin ‘Çeviribilim alanını kuramsal ve uygulamalı alan olarak genel hatlarıyla öğrenciye tanıtıcı özelliğe sahip olması’ gerektiği düşüncesinden yola çıkmaktadır ve karşılaştırmalardan elde edilen bulgular ışığında bir müfredat önerisinde bulunmayı hedeflemektedir. Çalışmanın hedef kitesini yaygın olarak verilen bu dersin akademisyenleri ve araştırmacıları oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çeviribilim, Çeviri Eğitimi, Çeviribilime Giriş Dersi

¹ Öğr. Gör., Amasya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Mütercim Tercümanlık Bölümü, rabia.akcay@amasya.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Mütercim Tercümanlık Bölümü, ozge.aksoy@amasya.edu.tr

Dillerarası Altyazı Kalitesi Perspektifinden Türkiye’de Görsel-İşitsel Çeviri Eğitimi: Bulgular ve Öneriler

Aysu USLU KORKMAZ ¹

Ayşe Şirin OKYAYUZ ²

Öz

Özellikle 1980’lerden itibaren özerkleşmeye başlayan çeviri eğitimi kısa bir zaman diliminde, teknolojik ivmelenmenin de etkisiyle (Beckett, 2017), teknoloji odaklı yeniliklere uyum sağlamayı başarmış ve bu yeniliklerden beslenen alanlardan biri olarak görsel-ışitsel çeviri, öğretim programlarına kademeli şekilde kazandırılmaya başlanmıştır. Çeviri eğitiminin sınırlarının genişlediği bu dönemde profesyonel çevirmenlerin görsel-ışitsel çeviri alanında yetkinliğe sahip olmaları adına atılan adımlar, zaman içinde doğan ihtiyaçlarla birlikte bugün yerini yeni yönelimlere bırakmıştır. Demokratikleşen teknolojinin bir sonucu olarak profesyonel olmayan çevirmenlerin de katılımcı kültürdeki aktif varlığı, çeviri eğitiminin profesyonel çevirmenleri çağın ihtiyaçlarına uyum sağlayabilecekleri şekilde hazırlamasını da gerekli kılmıştır. Bu doğrultuda çalışma, Türkiye’deki görsel-ışitsel çeviri eğitimine ışık tutmak amacıyla, profesyonel çevirmenlerin altyazı çevirisindeki yetkinliklerine odaklanmıştır. Kitle kaynaklı bir çeviri projesinden toplanan İngilizce-Türkçe dil çiftindeki veriler, Jan Pedersen tarafından dillerarası altyazıların kalitesini ölçmek üzere önerilen FAR Model (2017) çerçevesinde analiz edilmiştir. Dillerarası altyazıların İşlevsel Eşdeğerlik, Kabul Edilebilirlik ve Okunabilirlik olmak üzere üç ayrı yönden incelemeye tabi tutulduğu bu model, çeviri kalitesine etki eden hataların gerekçeleriyle birlikte belirlenmesine de yardımcı olmuştur. Karma yöntemli analiz sonucunda, profesyonel çevirmenler tarafından üretilen dillerarası altyazılar, hem aynı çeviri projesinde faaliyet gösteren profesyonel olmayan çevirmenlerin ürettiği altyazılara ait kalite skorları hem de grup içi skorlar dikkate alınarak irdelenmiştir. Elde edilen bulgular içerisinden profesyonel ve profesyonel olmayan çevirmenlerin ortalama uygunluk oranları arasındaki fark ön plana çıkmış, ayrıca bazı profesyonel olmayan çevirmenlerin diğer çevirmenlere göre daha yüksek kalitede altyazılar üretebildiği de tespit edilmiştir. Yürütülen araştırma, dillerarası altyazı kalitesi perspektifinden Türkiye’de görsel-ışitsel çeviri eğitiminin eksik ve geliştirilmesi gereken yanlarına dikkat çekerken çeviri yetkinliğinde eğitimin etkisine de yanıt aramaktadır.

Anahtar Kelimeler: Görsel-İşitsel Çeviri, Çeviri Eğitimi, Altyazı Kalitesi, Profesyonel Çevirmenler, Dillerarası Altyazı Çevirisi

¹ Arş. Gör., İstanbul Beykent Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, auslukorkmaz@gmail.com

² Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, sirinokyayuz@hacettepe.edu.tr

Görsel-İşitsel Çeviride Aktarım Sorunları Üzerine Bir İnceleme: Q-Force Örneği Mertcan OKUL¹

Öz

Çevirinin salt dilsel bir aktarım olmayışın ortaya konması ve kültürel bir bağlama oturtulmasından bu yana, çeviriyi konu edinen bir bilim dalı olarak çeviribilim de kendi içinde yeni yönelimler geliştirmiştir. Bu yönelimler başka alanlarla kesişimden doğan araştırmaları ve yeni sorunları da tetiklemiştir. Bu araştırmalardan başlıcaları arasında görsel-ışitsel çeviri odağındaki araştırmalar sayılabilir. Görsel-ışitsel medya, bugün sahip olduğu güce tarihteki belirli mihenk taşlarını aşarak ulaşmıştır. Görsel-ışitsel medya, on dokuzuncu yüzyılda sinemanın ortaya çıkışıyla doğmuş, 1950’lerde televizyonun ve ardından 1990’larda internetin yaygınlaşmasıyla güçlü bir rüzgârı arkasına almıştır. Teknolojik gelişmelere paralel olarak ilerleyen bu alan birçok akademik disiplinin araştırma alanına girmiştir. Toplumsal normlara meydan okuyan kuir medya üretimindeki ve dolaşımındaki artış Netflix, YouTube ve Disney+ gibi over-the-top (OTT) medya servislerinin ortaya çıkışıyla ivme kazanmıştır. Bu olgu, anlatıları çeşitlendirmekte ve hikayelerin küresel seyahatini kolaylaştırmaktadır. Bununla birlikte, çeviri kültürel uçurumların kapatılmasında ve farklı cinsel kimlik ve yönelimleri aktarılmasında çok önemli hale gelmiştir. Bu çerçevede, kuir çalışmaları ve görsel-ışitsel çeviri gibi birçok alanın kesişiminde üretimler gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma, yetişkin animasyon komedisi "Q-Force (2021) mini dizisinin mevcut on bölümünü araştırmacının bütüncesi olarak ele almaktadır. Netflix platformu tarafından çevrilen içeriğin dublaj çevirisi ve altyazı çevirisi, karşılaştırmalı nitel analiz yöntemiyle, kuir anlatının dublaj çevirisi üzerinden mi yoksa altyazı çevirisi üzerinde mi daha açık bir şekilde ortaya konduğunu, bu ortaya konuş sürecinde ne gibi sorunlarla karşılaşıldığını ve sorunlara nasıl çözümler üretildiğini araştırmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın kuramsal çerçevesini Epstein (2017) tarafından ortaya konan çeviri stratejileri olan "kuir unsurların kaybettirilmesi (eradicalization)" ve "kuirleşme (acqueering)" stratejileri oluşturacaktır. Çalışmanın sonucunda, dublaj çevirilerinin altyazı çevirilerine göre kuir anlatıyı gün yüzüne çıkaran bir aktarım sağladığı gözlemlenmiştir. Bu yönleriyle araştırma, kuir çalışmalarına, mizah çalışmalarına ve görsel-ışitsel çeviri çalışmalarına katkıda bulunacak ve çağdaş medyada temsil ve dilsel aktarım sorunlarına ışık tutacak ve çözüm önerileri sunarak alana katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Görsel-İşitsel Çeviri, Kuir Çalışmaları, Kuir Çeviri, Q-Force

¹ Arş. Gör., Ankara Bilim Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, okulmertcan@outlook.com

Adana Arkeoloji Müzesinin Sesli Betimlemesi: Bir Öğrenci Çalışması Örneği Duygu DALASLAN ¹

Öz

En genel tanımıyla, görme engellilerin görsel – işitsel materyallere erişimini sağlayan bir çeviri yöntemi olan sesli betimleme, müze çalışmalarını da kapsamaktadır. Müzelerin görme engelli bireyler için erişilebilir hale getirilmesi kapsamında yapılan araştırmalar, sesli betimlemenin sadece müzedeki nesnelerin görsel ayrıntılarını aktarmak anlamına gelmemesi gerektiği, bunun yanında, müzeye giden kişilerin toplumsal ve bilişsel bir deneyim yaşamaları ve bu deneyimlerinden bir duygu da ortaya çıkmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır (Hutchinson & Eardley, 2018). Bu çalışmanın amacı, Sesli Betimleme dersini alan öğrencilerin, bir görme engelli bireye hem görsel anlamda hem de bilişsel anlamda ve duygularına hitap edecek şekilde nasıl bir deneyim yaşatılabileceğinin sorusuna kendi betimlemeleriyle nasıl cevap verdiklerini gözlemlemektir. Çalışmanın kapsamında, Adana’da yer alan Adana Arkeoloji Müzesi yer almaktadır. İlk olarak sınıfta, seçilen nesnelerin görsel ayrıntılarını aktarmaktan daha fazla bir biçimde, bireylerin müze deneyimini yaşayacakları şekilde nasıl bir betimleme yapılabileceği sorusu tartışılmıştır. Bu soruya cevaben, betimlemelerin, genelden özele doğru hem gördüğünü aktarma yöntemiyle hem de öyküleyici yöntemle oluşturulması gerektiği yargısına varılmıştır. Önce müzeye giriş, daha sonra seçilen nesnenin bulunduğu antik döneme ait salon ve daha sonra seçilen nesne betimlenecek şekilde bir betimleme metni kurgusu hazırlanmıştır. Daha sonra, öğrencilerden Adana Arkeoloji Müzesine giderek seçmiş oldukları antik bir döneme ait bir nesne veya tabloyu betimlemeleri ve daha sonra sınıfa gelerek sunum yapmaları istenmiştir. Bunun için öncelikle derste müzede sanal tur yapılmış, müzenin genel tanıtımı yapılmıştır. Nesnelerini seçen öğrenciler, betimlemelerini boş bir kâğıda yazarak bir sonraki hafta sınıfta sunum yapmak üzere teslim etmiştir. Araştırmanın sonucunda, metinlere, duygu belirten tüm jest ve mimiklerin betimlemelerinin eklendiği gözlemlenmiştir. Ayrıca, renkler önlerinde sıfat kullanılarak eklenmiştir. Kafa karıştırıcı olmaması bakımından benzetmelere nadiren yer verilmiştir. Sınıfta yapılan sunumlarda, bazı betimlemelerin oldukça bilgi ağırlıklı olduğu gözlemlenmiş ve dinleyiciyi sıkmadan, hafızasında nesnenin daha sonrasında da yer edinebileceği uzunlukta olması gerektiği sonucuna öğrenciler kendileri varmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sesli Betimleme, Sesli Betimleme Eğitimi, Müze Betimlemesi, Görme Engelliler, Müze Deneyimi

Kaynakça

Hutchinson, R. S., & Eardley, A. F. (2018). Museum audio description: the problem of textual fidelity. *Perspectives*, 27(1), 42–57. <https://doi.org/10.1080/0907676X.2018.147345>.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Adana Alparlan Türkçe Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, ddalaslan@atu.edu.tr

Kozmetik Çevirisi Eğitiminde Kültürel Bir Analiz Modülü

Nurel CENGİZ ¹

A. Zeynep ORAL ²

Öz

Gelişen ve değişen dünyamız yeni açılımlara olanak tanıdığından eğitim sistemi de bu olguya paralel olarak yapılanmalıdır. Mütercim ve Tercümanlık Bölümleri ders programlarının bu dinamik yapı doğrultusunda güncellenmeleri kaçınılmazdır. Bunun en önemli nedenlerinden biri de piyasa ihtiyaç ve gereksinimleri sonucunda uzmanlık alanı gerektiren çeşitli sektörlerde çevirmene duyulan ihtiyaçtır. Çeviri eğitiminde öğrenciyi bu alanlara yönlendirmek ve öğrencilere iş imkânı sağlamak için ders içeriklerini ihtiyaçlar çerçevesinde piyasa aktörleriyle işbirliği içinde kurgulamak öğrencinin hem öz güvenini hem de motivasyonunu arttıracaktır. Bu çalışmamızda kozmetik çevirisi bağlamında bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de çok önemli bir pazar payına sahip, bebek-çocuk bakımı ürünlerinde farklı ve çeşitli ürünleri bünyesinde barındıran Fransız dermo-kozmetik markası Mustela’nın web sürümünün Fransızca, Almanca ve Türkçe versiyonları bütüncü olarak ele alınmıştır. Bu çerçevede, bebek-çocuk, aile ve anne adaylarına yönelik bakım ürünleri, her üç dilde görsel içerik ve özellikli dil bağlamında analiz edilmiştir. Ancak bu analiz, salt bir çeviri karşılaştırması da ötesinde, kültürel bir analiz modülü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Sunulan örnek modülde amaçlanan, lisans düzeyi çeviri eğitiminde, dilsel olguların yanı sıra görsel olguları da dahil ederek kültürel araştırmalar ışığında yapılacak çeviri eğitiminin önemini vurgulamaktır. Çeviri eğitiminin piyasaya genç çevirmen hazırlayabilmesi için piyasa gerçekleri kadar çevirmenin yaptığı işte ele alacağı kültürel yerleştirme öneminin altını çizen eğitim tasarımı, tek bir modül üzerinden ilerlese de, özellikli dil ve amaç olan her türlü eğitim modülüne uygulanabilir. Göstergeler arası ve diller arası bir aktarımın yanı sıra metinlerarasılık ve kültürlerarası bir yaklaşımla ele alınması gereken kozmetik çevirisinde alıcı kitlenin beklentileri, değerleri ve kültürü çeviri sürecini etkilerken, bu çeviri türü aynı zamanda farklı çevirmen yetkinliklerini de işe koşmaktadır. Kozmetik ürünlerin pazarlama stratejilerinin kültürel açıdan ele alınması gereken bir olgu olduğundan, çeviri eğitiminde yerleştirme stratejilerinin kazandırılması eğitimin kilit noktasıdır. Çalışmamızın kuramsal çerçevesini Geert Hofstede’nin 1970’lerde ortaya attığı “Kültürel Boyutlar Kuramı” oluşturmaktadır. Sonuç olarak, çeviri eğitimi bağlamında hazırlanan bu modül, özellikli dilin kullanıldığı farklı alanlar için de bir referans oluşturmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Çeviri Eğitimi Modülü, Kozmetik Çevirisi, Kültürel Boyutlar Kuramı, Özellikli Dil, Yerleştirme

¹ Arş. Gör Dr., Hacettepe Üniversitesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, Almanca Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı, nurelyigit@gmail.com

² Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, Fransızca Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı, a.zeynep.alp@gmail.com

Şiir Çevirisinde Anlam, Duygu ve Estetik

Mehmet Ali ÇELİKEL ¹

Öz

Şiir çevirisi, bir şiiri yazıldığı dilde okuyup anlayabilmekten çok daha zordur. Şiir çevirmeni sadece şiirin yazıldığı dilin dilbilimsel yapısını ve kültürünü değil, aynı zamanda hedef dili ve kültürü de iyi bilmeli ve tanımalıdır. Şiirin içindeki anlam katmanlarını, ritmini, kafiye yapısını ve dil oyunlarını doğru bir şekilde aktarabilmek için, her iki dilin de inceliklerine hâkim olmak gereklidir. Ancak, her iki dili de konuşabilir olmanın şiir çevirisinde yeterli bir ölçü olduğu söylenemez. Şiir, dilin sınırlarını zorlayan, duygusal ve estetik bir ifade biçimi olduğundan, çevirmen, her iki kültürün de şiir anlayışı ve şiirsel geleneği hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Bu bilgi, sadece dilbilimsel yeterliliğin ötesine geçerek, şiirin ruhunu ve estetik değerini koruyarak yeni bir dilde yeniden yaratmayı mümkün kılar.

Bu bağlamda, şiir çevirisi süreci, çevirmenin yaratıcı yeteneklerini de zorlar. Çevirmen, hem orijinal metne sadık kalmalı hem de şiirin hedef dilde de aynı etkiyi yaratmasını sağlamalıdır. Bu zorluğu aşabilmek için, çevirmenin her iki dilde de şiir yazabilecek yetkinlikte olması, her iki dilin edebi geleneklerini ve kültürel arka planını anlaması önemlidir. Şiir çevirisi, bir tür yeniden yaratma süreci olarak görülebilir; bu süreçte çevirmen, şiirin orijinalindeki duygusal yoğunluğu, estetik özellikleri ve anlam katmanlarını korumaya çalışırken, aynı zamanda hedef dilde okunabilir ve etkileyici bir eser ortaya koymalıdır.

Bu çalışma, Robyn Rowland, Robert Frost, Lord Byron ve Percy Bysshe Shelley gibi şairlerin şiirlerin çevirilerinden örnekler sunulmuş, çevirilerdeki duygu, anlam ve estetik irdelenecektir. Bu örnekler, şiir çevirisinde karşılaşılan zorlukları ve bu zorlukların nasıl aşılabileceğini göstermek için seçilmiştir. Her bir şiir, özgünlüğünü koruyarak hedef dilde aynı duygusal ve estetik etkiyi yaratmaya çalışırken, çevirmenin karşılaştığı dilsel ve kültürel engelleri de ortaya koymaktadır. Bu çeviri örnekleri üzerinden, şiirin sadece sözcüklerden ibaret olmadığı, aynı zamanda kültürel ve duygusal bağlamlar taşıdığı ve bu bağlamların doğru bir şekilde aktarılmasının ne denli önemli olduğunu tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şiir Çevirisi, Duygu, Estetik, Kültürel Bağlam, Kültürel Anlam

¹ Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, mehmet.celikel@marmara.edu.tr

Çocuk Edebiyatı ve Çevirisinde Yapay Zekâ Modeli Kullanımına Yönelik Bir Örnek Aslı ARABOĞLU ¹

Öz

Bu çalışmanın amacı çocuk edebiyatı çevirilerinde yapay zekâ modelinin çeviri aracı olarak kullanımına yönelik bir inceleme yapmak, yapay zekânın çeviri performansını ve çeviri metne dair görüşlerini çocuk edebiyatı çevirisi bakış açısıyla sorgulamaktır. Sorgulamanın kapsamını yapay zekâ modeli aracılığıyla yapılan çocuk edebiyatı çeviri metin örneğini, insan çevirmenin çeviri metniyle karşılaştırmak ve güçlü ve sınırlayıcı yanları tespit etmek oluşturmaktadır. Ayrıca konuşma robotu olarak aynı yapay zekâ modelinin kaynak kültür ve erek kültürü temsilen farklı dillerde yazılmış metinler üzerine görüşleri de değerlendirmeye alınmıştır. Bu sayede çalışmanın, çocuk edebiyatı çevirisi ve çeviri eleştirisi çalışmalarına katkı sunabileceği, yapay zekâ modelinin bu alanda kullanımına yönelik sınırlılıkların veya katkıların belirlenmesinde ve çeviri eğitimi programlarının güncellenmesinde faydalı olabileceği düşünülmektedir. Çalışmanın çıkış noktasını; çocuk edebiyatı çevirisinde insan çevirmenin çevirisi ve yapay zekâ modelinin yaptığı çeviri arasındaki farklılık/benzerlikler oluşturmaktadır. Bu çalışma kapsamında, “*Good Night Stories for Rebel Girls*” (Favilli ve Cavallo, 2017) adlı eserin yapay zekâ aracı olarak Google Gemini’den elde edilen çevirisi ile, “*Asi Kızlara Uykudan Önce Hikâyeler*” [Favilli ve Cavallo (çev. Öztok) 2019] başlığıyla Türkçeye kazandırılan insan çevirmenin çevirisi karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmada çocuk edebiyatı çevirisinin temel özelliklerinden; “çocuğa görelilik”, “çocuk edebiyatı çevirmenin sorumluluğu” “metnin çocukla iletişim kurabiliyor olması” (Neydim, 2003) gibi kavramlar yönlendirici olmuştur. Karşılaştırma sonucunda her iki çevirinin de kaynak odaklı bir eğilimle (Touy, 1995) yapıldığı görülmüştür. Çevirmen anlamı çözen ve anlamlar arasında iletişim sağlayan kişidir (Steiner, 2021). Yapay zekâ modeline Türkçe çeviri metinle ilgili olarak bu metnin çocuklara uygun olup olmadığı sorulmuş, çocuklar için uygun olmayabileceği yanıtı alınmıştır. İngilizce sorulan kaynak kültürü esas alan sorgulamada ise bu metnin çocuklar için esin kaynağı oluşturabileceği vurgusuyla karşılaşılmıştır. Sonuç olarak yapay zekâ modelinin metnin hedef kitesini, kültürel geleneksel dünyasını tanıdığı ancak bunun bir çeviri süreci bağlamında değerlendirildiğinde, ne erek toplumu ne de çocuk edebiyatının ve çevirisinin özelliklerini gözetererek çeviri yapmadığı, anlamı çözüp anlamlar arasında ihtiyaç duyulan iletişimi sağlayamadığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı ve Çevirisi, Yapay Zekâ, Google Gemini

Kaynakça

- Cavallo, F., Favilli, E. (2019). *Asi Kızlara Uykudan Önce Hikâyeler* (50. Baskı), çev. Deniz Öztok, İstanbul: Hep Kitap
- Favilli, E., & Cavallo, F. (2017). *Good Night Stories for Rebel Girls-Gift Box Set: 200 Tales of Extraordinary Women*. Rebel Girls.
- Neydim, N. (2003). *Çeviri Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Bu Yayınevi
- Steiner, G. (2021). “The Hermeneutic Motion”, *The translation studies reader* (pp. 186-190). Routledge.
- Touy, G. (1995). *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam: John Benjamins.

¹ Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, İngilizce Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı, asliaraboglu@trakya.edu.tr

Yeniden Çevirilerde İntihal Sorunu Nesibe ERKALAN ÇAKIR¹

Öz

1990’lı yıllardan bu yana çeviri çalışmalarının tartışma konusu olan yeniden çeviri kavramı, günümüz 2020’li yıllarında da popülerliğini korumakta ve çeviribilimciler tarafından yorumlanmaya devam etmektedir. Yeniden çeviri bağlamında yapılan ilk çalışmaların, yeniden çevirilerin çeviri edebiyat açısından önemine işaret ettiği görülmektedir. Bununla birlikte, 2015 yılında Tübitak projesi kapsamında akademisyen-çeviribilimci bir ekip² tarafından yürütülen bir çalışmada, bilgisayar yazılımlarına başvurularak nitel ve nicel analizler ışığında, yeniden çevirilerde intihal durumunun söz konusu olduğu saptanmıştır. Söz konusu çalışmanın yanı sıra, yirmi kadar farklı çevirmen tarafından Türkçeye yeniden çevirisi yapılan bir eserin³ çevirmenlerinden birinin intihal iddiası nedeniyle, intihale konu olan eserin 2017 yılında toplatılması durumu yaşanmıştır. Elinizdeki bu çalışmada - bahsi geçen yeniden çevirilerde intihal sorununa ilişkin çalışma ve duruma bütünüyle odaklanılmadan, yalnızca intihal sorununu gündeme getirmeleri bakımından değinilerek - 1990’lı yıllardan bu yana çeviribilimciler tarafından ele alınıp gerekçeleri, çeviri süreçleri ve sonuçları bakımından işlenen yeniden çeviriler konusunda karşımıza çıkan intihal sorununun, yazarın kendi çeviri deneyimlerinden yola çıkılarak yeniden tartışmaya açılması amaçlanmaktadır.

Bilindiği gibi; çevirmenin çeviri sürecine dair alışkanlıkları, bilişsel bilgi birikimi ve üslup özellikleri gibi çeşitli nedenlerden dolayı belirli bir dilde yazılmış özgün eserin yeniden çevirileri, dilin kullanımını açısından birtakım farklılıklar göstermektedir. Öte yandan, özgün eser yazarının üslubu, özgün metin dilinin dilbilimsel yapısı, çeviri sürecinde makine çevirisine başvurulması veya çeviri sözleşmesiyle yayınevinin belirlediği çeviri yöntemi gibi parametreler, benzer çevirilerin ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Bu nedenle, “Yeniden çeviri sürecini üstlenen çevirmen, çevirisinin intihal olarak nitelendirilmemesi için çevirisini önceki çevirmenlerin çevirileri ile kıyaslamalı mıdır?”, “Kıyaslama yapılması gerekliyse, bu mümkün müdür ve sürdürülebilir midir?”, “Çevirmen, sırf kendi çevirisinin intihal olarak nitelendirilmesi ihtimalinden endişe duyarak çevirilerini istemeyerek de olsa değiştirmeye çalışmalı mıdır?” şeklinde sıralanabilecek soruların, yazarın çeviri deneyimlerinden örneklerle tartışmaya açılarak çeviribilim alanına katkı sağlamış araştırmacıların dikkatine sunmak ve çözüm/ler geliştirmeye çalışmak bu çalışmanın asıl amacıdır. Çalışma sonunda, intihal olduğu tespit edilen bir çeviri eser toplatılmadan önce veya bir çevirmen intihal ile suçlanmadan önce, intihale konu olan çeviri eserin ve çevirmenin üst bir kurul tarafından değerlendirilmesi yönünde öneri sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yeniden Çeviri, Çeviride İntihal, Yeniden Çevirilerde İntihal Sorunu

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, nesibecakir@kmu.edu.tr

² 2015 yılı için: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Şahin, Yrd. Doç. Dr. Derya Duman, araştırmacı-çeviribilimci Sabri Gürses ve Damla Kaleş. Bkz: <https://ceviribilim.com/2015/07/27/ceviri-intihalleri-9-yil-sonra-izmir-ekonomi-universitesinin-tubitak-projesi-oldu/>

³ Mary Shelley- *Frankenstein or the modern promethus*

Çince'den Türkçeye Edebi Çevirilerin Özetim Metinlerinde Çevirmenin Görünürlüğü: Milli Kütüphane Örneği Ayça ÇANAKÇILI ¹

Öz

Bu çalışma, Milli Kütüphane Kâşif veri tabanında kayıtlı 1944-2019 yılları arasında Çince'den Türkçeye yapılan edebi çevirilere odaklanarak, bu çevirilerin özetim metinlerini incelemekte ve çevirmenlerin kimlik ifadeleri aracılığıyla görünürliğini araştırmaktadır. Özetim metinleri, çevirmenlerin okuyucularıyla yazarın gerisinde kalmadan kendi sesi/varlığı aracılığıyla iletişim kurmalarına yarayan araçlardır. Çevirmenlerin çeviri süreçleri üzerine öz-düşünsel bir bakış açısıyla yazdıkları bu metinler, çeviri çalışmaları için birincil veri olarak büyük önem taşımaktadır.

Çalışmamız, çevirmenlerin okura hangi sözcük ya da ifadelerle sunulduğunu, çevirmenlerin görünürliğini ve özetim metinlerinin yazılış amaçlarını betimleyici çeviri çalışmaları bakış açısıyla ortaya koymaktadır. Ayrıca Cumhuriyet döneminde Çince'den Türkçeye yapılan çevirilerin bibliyografyasını da sunan bu çalışma, Çince'den Türkçeye yapılan çevirilerin yüksek lisans düzeyinde kapsamlı bir analizini sunan ilk çalışma olup Çince'den çevrilmiş edebi metinlerin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Çalışmamızın sonucunda Milli Kütüphane'nin Kâşif veri tabanında, çeviri eserlere ait yayım tarihleri ile yazar adlarında hatalı girişler bulunduğu gözlemlenmiştir. Çince'den Türkçeye yapılan çevirilerde edebi çevirilerin sayısının diğer metin türlerindeki çevirilere göre daha az olduğu saptanmıştır. Çevirmenlerin dolaylı bildirimlerinin, doğrudan bildirimlerinden daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan incelemeye göre çevirmenin en fazla görünür kılındığı yer çeviri eserin iç sayfalarıdır. Ayrıca çevirmenlerin edebi çevirilere özetim metni yazmalarının yaygın olmayan bir davranış olduğu görülmektedir. İncelenme sonucunda çevirmenlerin yazdıkları özetim metinlerinde en çok çeviri stratejilerinden bahsettikleri belirlenmiştir. Çevirmenlerin özetim metinlerini kaynak metin ve yazara ilişkin detaylı bilgiler vermek ve açıklamalar yapmak amacıyla yazmış oldukları da saptanmıştır. Çalışmamız bir taraftan 2000'li yıllardan günümüze toplumsal alanda belirginleşmeye başlayan çevirmenlik mesleğinin görünürlüğüne, öte taraftan Çince'den Türkçeye yapılan edebi çevirilerin konumunun Kâşif verileri üzerinden anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çince Çeviri, Betimleyici Çeviribilim, Özetim Metni, Çevirmenin Görünürlüğü, Bibliyografya

¹ Öğr. Gör., İstanbul Okan Üniversitesi, Çince Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, ayca.canakcili@okan.edu.tr